

אדר תשע"ג, פברואר 2013

לב לוב 15

כתב העת של הארגון העולמי של יהודים יוצאי לוב

הניצנים נראו בארץ, עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצנו

טריפולי 1948

שיר תפילה

ויטוריו פלח

אנא ה' עשה ואל תאחר
מי ידאג שעולמנו לא יושחר
מפסולת התעשייה, מלהט המסחר
ומעשן המכוניות שהן רוב המבחר.

אנא ה' עשה ולא תאחר
שיהיה עולם בלי סמים ושיכר
בלי זיהום המים והאוויר בארץ ובניכר
ישמור נא על כל מין, נקבה וזכר.

אנא ה' עשה ואל תאחר
בשתיקתנו הרועמת ובקול ניחר
מתפללים כי אפך עלינו לא ייחר
ותצילנו מאסון לפני שיהיה מאוחר.

אנא ה' עשה ואל תאחר
הצל את העולם ואת האדם
מעשי ידיך בשר ודם
טוב עכשיו לפני יום המחר.

איש מאיתנו במשמרתו לא נרדם
אנו אוהבים אותך מאוד, קולנו לא נדם
בבקשה הלחם באויבנו תהיה קצת נגדם
יען כי האויב הוא קשה, אכזר וצמא דם.

נושאים אליך תפילה
למען תצילנו מכליה וסבל
משתחוים ומתפללים
שתזרוק לנו חבל

חבל הצלה
כי כל היתר זה סתם הבל
אחרי הישועה נצא לקראתך
במחול בעוגב ובנבל.

אנא ה' עשה ואל תאחר

דבר העורכת

קוראים יקרים,

יש אומרים כי לאישה הלובית מספר מאפיינים ייחודיים. משפט זה מעורר מיד הסתייגות, שהרי "אימא זאת אימא", והיא דומה במאפייניה בכל התפוצות ללא הבדלים. עם זאת מבט מעמיק על נשים בקהילה שלנו עשוי לשרטט קו מאפיין.

האישה הלובית אוהבת את החיים. פגישת חברות תהפוך לסטנד-אפ מקצועי, וצחוק מתגלגל תמיד יהיה חלק ממנה. כל פגישה לא תיתכן ללא תבשיל או מאפה מעשה ידיה להתפאר. במפגש חברות אין צרות - ההפך הוא הנכון: כשהן נפגשות - זה אך כדי לצחוק וליהנות.

האישה הלובית אוהבת אורחים. היא שומרת להם מדף מיוחד, ובו נחים באופן קבע פיצוחים, עוגיות ופירות יבשים שמהם אסור לבני הבית לאכול. למה? כי "זה בשביל אורחים!" נשמע מוכר? אך אל דאגה, את הילדים היא מפצה כך - היא שואלת: "מה מתחשק לכם לאכול?", וכל אחד מביע את רצונו. כך היא פותרת לעצמה את הבעיה של "מה לבשל להם?" ואילו כל אחד מהילדים מקבל ממנה תשומת לב מיוחדת ואישית.

האישה הלובית אוהבת. היא מעניקה את אהבתה בשפע ומפזרת אותה לכל עבר. היא רחמנית ונדיבה, וכל הפושט יד מולה תמיד יעוזב בהרגשה טובה. "כל דיכפין יתא ויכול" - אצלה זה לא רק בפסח אלא כל השנה, כל החיים. כל רעב - ייצא מביתה שבע וטוב לב. נא לא להגיע לביתה שבעים.

האישה הלובית היא אישה יפה. אחרי הסדר והניקיון המופתי בביתה היא תתייחס למראה שלה ותתקשט בתכשיטים ובאיפור. עובדה זאת אפשר להוכיח באמצעות אינסוף תמונות מתוך הארכיון. ברבות מהן נוכל לראות את החזאם והצמידים בתוספת מטפחת התואמת לבגדים או לחילופין חליפות מחויטות בהשפעה האיטלקית, והיום - כמו אז.

לגיליון אביב זה גוון נשי משהו, בעקבות חורף גדוש באירועים הקשורים כולם לאישה הלובית. אירוע ראש חודש לבנאת, שבו חגגנו ברוב פאר והדר בטבריה; שפע של מוצגים חדשים המוצגים במוזאון שלנו באור-יהודה המעצימים את נוכחות האישה הלובית בחיי הקהילה - במוזאון מוטיב האישה בולט במיוחד; השקת ספרה החדש של ד"ר עליזה לביא "מנהג נשים" במרכז המורשת, וגם סיפוריהן המדהימים של נשים גיבורות ומיוחדות - המופיעים בגיליון הזה.

קריאה מהנה!

מתי גילעד, עורכת

לב לוב

גליון מספר 15

מדינת ישראל
המשרד
לאזרחים ותיקים

משרד
התרבות
והספורט

הניצנים נראו בארץ עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצנו

אדר התשע"ג
פברואר 2013
כתב העת של הארגון העולמי ליהודים יוצאי לוב

הטיילת בטריפולי שנת 1948
תמונה מהאתר www.italiaebraica.it
באדיבות עמוס גואטה

תוכן הענינים

3. דבר העורכת - מתי גילעד
- שיר תפילה - ויטוריו פלח
4. דבר היו"ר - מאיר כחלון
5. צדק ליהודי ערב - צבי גבאי
6. ואם לא עכשיו אימתי? - מתי גילעד
7. למשוך את דור ההמשך - שמעון דורון (דעדוש)
8. חודר לבבות - בנימין דורון
10. מאלברשטט לטריפולי דרך פתח תקוה - דינה דנון דאבוש
13. "גדול הנותן בגופו מהנותן בממונו" - תקוה יולזרי-נעמן
14. רבי יעקב רקח זצ"ל - דוד ג'אן ויוסף בן דוד ג'אן
18. נשים לוביות במוזיאון שלנו
20. הסורלה מבנגאזי - תקוה יולזרי-נעמן
22. תום נעורים וציונות - צורי דורון-דדוש
24. באלה הידיים - משה (זיגי) זיגדון
26. כראפה - זה כל הסיפור - דינה דנון דאבוש
- הלוחש לכרישים במקום הראשון - משה (זיגי) זיגדון
27. כבר לא לבנות בלבד - מתי גילעד
28. אירועים וכנסים
29. כנס עת שערי רצון - שמעון דורון (דעדוש)
- טקס אזכרה להנצחת זכרו של ר' ציון ביתאן - יוסף בן דוד ג'אן

31. L'Aiyad (Le Festività) - Ariel Arbib
33. Utopia - Ruben (Bino) Addadi
35. Al mercato con papa' - Daniel Mimun

Iscriviti all'Organizzazione Mondiale degli Ebrei di Libia.
Sii partecipe e usufruerai dei seguenti vantaggi:

- 1) Abbonamento alla rivista "Germogli" (Livluf).
- 2) Sconti speciali sui spettacoli, dischi e d.v.d.
- 3) Partecipazione alle votazioni per le elezioni dei membri dell'Organizzazione.
- 4) Aggiornamenti sulle novità in corso

Prezzo annuale: 50 Euro (Estero), 120 Shekel (Israele).
Si accettano pagamenti con carta di credito.
Per informazioni: 972-3-5336268 www.livluf.org

לחברים בארגון העולמי

1. הזכות לבחור ולהיבחר בבחירות לארגון
2. מנוי לכתב העת "לב לוב"
3. הנחות לספרים ולתקליטורים
4. עדכונים על פעילויות שוטפות ואירועים

דמי חבר 120 ש"ח לשנה
ניתן לשלם בכל אמצעי תשלום
להצטרפות:
03-5336272 03-5336268

מייסד ועורך ראשון
נחצ'ה-נחום גלבוע

עורכת ראשית
מתי גילעד

עורך משנה באיטלקית
דניאל מימון

עריכה לשונית
ד"ר רחל ברוך

מנהל
צורי דורון-דדוש

עיצוב והפקה
gstudio88

דפוס
"המרכז" האחים תשובה נתניה

צילום
יוסי גמזו לטובה, עמוס לגזיאל,
דינה דנון דאבוש, אילנית חכמון,
אסתרונה גואטה-חדד,
שמעון דורון דעדוש, משה (זיגי) זיגדון

כותבים:
ויטוריו פלח, צבי גבאי,
שמעון דורון (דעדוש), מתי גילעד,
בנימין דורון, דינה דנון דאבוש,
תקוה יולזרי-נעמן, צורי דורון-דדוש
דוד ג'אן ויוסף בן דוד ג'אן,
משה (זיגי) זיגדון,
Daniel Mimun, Ruben Addadi,
Ariel Arbib

Redattore sezione italiana
Daniel Mimun

הפצה
הארגון העולמי ליהודים יוצאי לוב

חברי המערכת
מאיר אלסייג, בנימין דורון-דעדוש,
צורי דורון דעדוש, משה (זיגי) זיגדון,
תקוה יולזרי-נעמן, דניאל מימון

כל הזכויות שמורות
לארגון העולמי ליהודים יוצאי לוב
משה הדדי 4, אור יהודה
luv@bezeqint.net
www.livluf.org.il
03-5336268/72

מוזיאון יהדות לוב
פתוח בימים א'-ה'
בחול המועד ואיסרו חג
בין השעות 09:30-17:00
סיור מודרך לקבוצות
בתיאום מראש

מורשת יהדות לוב

צדק ליהודי ערב

צבי גבאי
שגריר וסמנכ"ל משרד
החוץ לשעבר

צורך בהבאת סוגיית פליטותם של יהודי ערב להכרה בינלאומית.

בניגוד למקטרגים, היזמה לעשיית צדק ליהודי ערב איננה מתייחסת רק להם אלא גם לפליטים הערביים החיים במדינות ערב בתנאים מחפירים, למרות ההון הבינלאומי הרב המוענק להם. היזמה מתבססת על מתווה הנשיא קלינטון משנת 2000 לפתרון הסכסוך במזרח התיכון ולפיצויים של הפליטים היהודים והערבים כאחד. צדק חייב להיעשות לכל הצדדים, אחרת לא יושג שלום בר קיימא.

העלאת נושא יהודי ערב לדיון ציבורי מעניקה גם תחושת שייכות לרבות יהודי ערב המהווים למעלה ממחצית אוכלוסיית ישראל. במסגרת היזמה סוכם גם על קיום יום זיכרון לקרבנות הקהילות היהודיות שחיו במדינות ערב, ועל בניית בית יהדות המזרח לתיעוד המורשת היהודית בת אלפי שנים.

עתה יוצאי מדינות ערב עומדים ומשתאים ומקווים שעניינם ימשיך לזכות ליד מכוונת ולטיפול נאות. עניינם זה חשוב להם, אך אינו חשוב פחות למדינת ישראל. על המדינה להתמודד עם החלטת עצרת האו"ם 194, העוסקת בשיבתם של הפליטים הערביים לפלשתיין שהפכה למדינה משקיפה באו"ם. ממשלת ישראל חייבת להמשיך במלאכה שהוחל בה, ולדרוש התייחסות בינלאומית צודקת גם לסוגיית יהודי ערב.

אחת מדוברות אש"ף, וח"כ אחד טיבי, טענו שמדובר בטענות שקריות. לאלה הצטרפו העיתונאי גדעון לוי ואחרים. במשך שנים דיברו וכתבו רק על הפליטים הערביים והתעלמו לחלוטין מסבל פליטותם של היהודים שיצאו ממדינות ערב בחוסר כול, ומרביתם הגיעו לישראל כפליטים. הם אומנם הצליחו לבנות ולהיבנות בישראל, אך לא שכחו את הפוגרומים ואת הסבל שחוו במדינות מוצאם. האישים הערביים הגדירו את סוגיית יהודי ערב כ"המצאה". הם ראו בה פגיעה בייחודיות תביעתם למעמד פליט נצחי של הפליטים הערביים שיצאו מפלשתיין, הממשיכים לזכות לתמיכתו הכספית הגדולה של סס"ת (ארגון הסעד והתעסוקה לפליטים הפלשטינאים של האו"ם).

160 החלטות והצהרות בינלאומיות נתקבלו ביחס לפליטים הפלשטינאים, אך לא נתקבלה אף לא החלטה אחת המתייחסת לפליטות של יהודי ערב. השנה כאמור נעשה מאמץ ראוי לתיקון המעוות עבור יהודי ערב.

העיכוב בהעלאת הנושא בפני מוסדות האו"ם איננו סיבה לביטול תביעותיהם של היהודים יוצאי ערב על הבתים והרכוש שהותירו במדינות ערב, ועל האפליה והסבל שחוו שם במשך שנים רבות. אומנם ח"כ נסים זאב יזם חקיקה ב-22 פברואר 2010 בתמיכת הממשלה להכרה חוקית ופיצויים של יהודי ערב על הרכוש שהותירו שם במסגרת של תהליך שלום, אך היה

הוצאתו של סגן שר החוץ דני איילון מרשימת המועמדים לחברות בכנסת ברשימת "ישראל ביתנו", הכתה את הציבור בתדהמה, במיוחד את יוצאי ארצות ערב בישראל ובחו"ל. במשך שנים עסקו ארגונים וולונטריים בסוגיית אי הצדק ליהודי ערב (ווג'ק הישראלי, ג'ג'אק האמריקני), אך מסיבות שונות הם לא זכו לתמיכה ממשלתית ראויה. ממשלת בנימין נתניהו הכירה בצדקת התביעה.

בעקבות זאת קיים מרכז הארגונים של יהודים יוצאי ערב ואירן בראשות מר מאיר כחלון דיונים קדחתניים עם ראשי המשרד לאזרחים וותיקים (שהופקד על רישום התביעות) ועם משרד החוץ, במטרה לקדם את הסוגיה. במשך למעלה מ-63 שנים הסוגיה הוזנחה, לרעתם של יהודי ערב ולרעת מדינת ישראל. אולם השנה (2012) התנהל לראשונה דיון ציבורי משמעותי בעניין יהודי ערב. היה זה דני איילון שהעלה את הנושא על סדר היום בישראל ובחו"ל.

במהלך החודשים מארס וספטמבר נערכו בשיתוף ארגונים יהודיים מרכזיים בירושלים ובניו יורק ובראשם הקונגרס היהודי העולמי, כנסים רבי משתתפים בירושלים ובבניין האו"ם בניו יורק בהשתתפות השגריר רון פרושאוור. הכנסים, שנערכו בגיבוי שר החוץ, זכו להדים חיוביים רבים.

העלאת סוגיית יהודי ערב לדיון ציבורי, עוררה תגובות ערכיות נזעמות. אישי ציבור ערביים ובהם חנאן עשראווי,

דבר היו"ר

קוראים יקרים,

אנו מסכמים את שנת 2012 כתקופה יפה של שיתוף פעולה פורה עם מתנדבים ופעילים רבים שתורמו מזמנם וממרצם במרכז המורשת באור-יהודה, ביישובים ובמרכזים בארץ ובעולם, שבהם בני הקהילה חיים ופועלים.

כיו"ר מרכז הארגונים של יהודים יוצאי מדינות ערב ואיראן פעלתי ללא לאות לקידום המודעות לצורך בתייעוד המורשת ורישום הזכויות של קהילתנו ברחבי צפון אפריקה, המזרח התיכון והמפרץ הפרסי.

לשמחתי, זכיתי לשיתוף פעולה אמיץ מכל ראשי הארגונים של יהודים יוצאי ארצות ערב ואיראן ברצף של פעולות משותפות שאת תוצאותיהן נראה, בעזרת השם, בשנים הקרובות.

אני מקווה שהמדינה תיתן לנושאים אלה עדיפות עליונה על מנת להבטיח שיהודי ארצות ערב יפוצו על התלאות והרכוש הפרטי והציבורי הרב שהשאירו מאחור עם גירושם ובשל יציאתם החפוזה מארצות מושבם, שבהן חיו מאות ואף אלפי שנים.

לאחר שנים של דיונים עם משרדי הממשלה, הקים המשרד לאזרחים וותיקים צוות שיפעל בשיתוף פעולה עם מרכז הארגונים של יהודים יוצאי ארצות ערב ואיראן למען תיעוד המורשת ורישום הרכוש של אלה החיים והזוכרים. לצערי, פעילות זאת נעשית באיחור של שנים יקרות, כשחלק גדול של הורינו וקרובינו שהיו יכולים לספר את סיפורם, כבר אינם אתנו. על כן אנו חייבים במשנה תוקף לתרום - כל אחד בדרכו - שהתיעוד והרישום יבוצעו באופן מיטבי.

בעתיד הקרוב יחל שיתוף פעולה עם עיריות ומועצות אזוריות בנוגע לתחילת פרויקט הרישום והתיעוד. יש כוונה לצאת בקרוב בפרסום ארצי, כולל הפעלת מתנדבים. כל זאת במטרה להגיע לכל אחד על מנת לתעד את סיפורו האישי, המשפחתי והקהילתי, וגם למלא את הפרטים על רכוש. חובה על כל אחד מאתנו לתת יד להצלחת הרישום והתיעוד של מורשתנו. אנו נקיים כנסי הסברה לשם העברת המידע הדרוש. יש לציין שאלפי יוצאי ארצות ערב כבר מילאו בעבר שאלונים. אלו נשלחו למשרד המשפטים והועברו למשרד לאזרחים וותיקים.

בשנת 2013 צפוי לגדול מספר המבקרים בבית המורשת ובמוזאון כתוצאה מהסכמים עם צוות גמלאי צה"ל, בתי-ספר וגני ילדים.

אנא, שימו לב לכך שאנו ממשיכים לגייס מתנדבים לפעילות

באיחולי אהבת חינו לבני הקהילה ולכלל ישראל.

מאיר כחלון, יו"ר

למשוך את דור ההמשך

שמעון דורון (דעדוש)

“עם שאינו יודע את עברו, ההווה שלו דל, ועתידו לוט בערפל.” כתב יגאל אלון בספרו “מסך של חול”. הקהילה היהודית בלוב היא מן העתיקות בעדות ישראל. יהדות לוב בת למעלה מ-2500 שנה. האם הדבר נתפס? האם הילדים שלי ושלך יודעים מהי המורשת העתיקה שאליה הם משתייכים? האם השורשים התרבותיים והרוחניים מוכרים להם? כשאני שואל את עצמי שאלה זאת, לצערי, התשובה היא תמיד שלילית.

מוזאון מרשים, ואלפי ישראלים, גדולים כקטנים, מבקרים בו ומתפעלים ממנו. תלמידי בתי-הספר, חיללים, גמלאי צה"ל ומפקדי, דיירי דיור מוגן ומנהיגי המדינה – כולם מתרגשים בכל פעם מחדש בעת הביקור במוזאון. באירועי מרכז המורשת ובאירועי מרכזים אחרים רואים מאות אנשים שמחים ומאושרים המתענגים על ההצגות, השירה ועל ה"ביחד" שכל כך מאפיין את העדה. עם זאת, דבר מה אחד בכל זאת חסר. חסרים בני דור ההמשך. אנו מגיעים אך איננו מתאמצים להביא את ילדינו לאירועים אלה. הבה נקבל החלטה שחשוב לנו לשמור על שלמותה וחוזקה של השרשרת ונביא לאירועים ולמרכז המורשת את ילדינו ונכדינו, נקיים שם אירועים משפחתיים ונחשוף בכל הזדמנות את המנהגים והתרבות היפה שלנו בפני כל מתעניין ובפני האחרים. מותר גם לנו להיות גאים בתרבות בת 2,500 שנה.

אני בנם הגאה של ברוריה ויוסף דעדוש, אני גאה להיות בן העדה הלבובית, גאה להיות שותף לעשייה ולשימור תרבות העדה ומנהיגה ומקווה לצרף אליי (בעזרתכם) עוד רבים וטובים מבני העדה למען פעילותה משותפת ורבה בתחומים רחבים ומגוונים שיפארו, יחזקו וישמרו את השרשרת לדורות הבאים. שכנענו את ילדכם להגיע למרכז המורשת, להיחשף אליה ולשמור עליה למען עתיד טוב ועשיר יותר. למעוניינים להתנדב, לתרום או לבקר במרכז המורשת נא צרו עמי קשר dor822@zahav.net.il.

יתנקזו כל הנחלים. התרבות הלבובית אינה רק תרבות הקוסקוס והמפרום. התרבות הלבובית היא תרבות רוחנית ומסורתית עשירה ומגוונת, ורק אחרי הרוח והמסורת מגיע מקומה של התרבות הגסטרונומית. תרבות שיכולה להוציא תחת ידי רבניה, משורריה ומנהיגיה כל כך הרבה ספרי דת, פתגמים, שירים וסיפורים, היא תרבות חיה ותוססת, ואותה צריך לשמר. בבתי-הכנסת של יהודי לוב השמירה על הנוסחים המקוריים הולכת ונמלחת בנוסחים אחרים. לתרבות ולזמר נוספים דיאלקטים ומאוזאול כל כך נוספו תבלינים ומלבושים שלא היו מוכרים להורים. אין מחלוקת על חשיבות ה"ערבוב" והתמזגות ב"כור ההיתוך" כדי ליצור תרבות אחידה ואיכותית בארץ ישראל, אך חשוב לשמור ולשמר גם את התרבות עתיקת היומין שלנו. התמזגות אין פירושה ויתור על תרבותך ומנהגיך אלא שהתרבות והמנהגים החדשים יכללו גם את תרבותך ומנהגיך ושכולם מכירים בכך. אנו, בני דור ההמשך ובעלי היכולת הכלכלית צריכים לתמוך במי שפועל לשימור המורשת, התרבות השפה והמנהגים שהיו נהוגים בלוב, וזאת כדי שנוכל להבטיח לילדינו עתיד טוב יותר. כפי שנצטוונו לספר על יציאת מצרים, כך אנו צריכים לצוות על עצמנו להוביל את דור ההמשך לתלם העשייה למען מורשתו העתיקה.

במרכז מורשת יהדות לוב באור-יהודה קיים מתוך כוונה להעמיק את ידיעותיהם של המשפחות על המורשת, כמו כן, נחשפו דרכים שונות לחקר שורשי המשפחה לשימורם ולתיעודם. ההרצאות מרחיבות את הדעת והידע ומעניקות כלים יעילים לקשירת הסיפורים אישיים לאירועים ההיסטוריים הנדונים בהם. מחקרים על שמות פרטיים ושמות המשפחה מהווים כלי עזר נוספים, ודרכם אפשר ללמוד גם על אופן התמזגותן של הקהילות במיקומם הגאוגרפי.

בני דורי וילדינו אינם מכירים את קורותיה ואת נכסיה התרבותיים והרוחניים של עדתנו. יצחק בן צבי כתב על יהדות לוב: "יישוב קדמון מושרש, שהחזיק מעמד בתנאים קשים ושמר על צביונו ואופיו בתוך המסגרת הכללית של האומה". היהודים בלוב סבלו, נרדפו, נרצחו, הוגלו ונשדדו, ולמרות כל זאת תמיד שמרו על מורשתם ויהדותם. מהעדויות ההיסטוריות ומכתביו של יוספוס פלביוס אפשר ללמוד שהתיישבות יהודית בלוב החלה במאה ה-3 לפנה"ס, כאשר תלמי הראשון שולח לוחמים יהודיים להגן על גבולות ממלכתו.

אפשר לראות במהלך ההיסטוריה של יהודי לוב שעמים רבים שלטו בלוב והשאירו חותם כזה או אחר במהלך מסעות הכיבוש שלהם. היו כובשים שהסתייעו בהם, והיו שדחקו אותם מערי החוף, טריפולי ובנגז', לאזורי ההר והמערות. מאז ועד עלייתם ארצה שמרו יהודי לוב בקנאות ובמסירות על דתם ומורשתם. האם לנו כדור ההמשך יש הזכות לנתק את השרשרת שעליה עמלו ואשר אותה שמרו אבותינו במשך 2,500 שנה? התשובה שלי לעצמי היא "לא!", ולכן בחרתי להתנדב ולסייע לשמור ולשמר מורשת עתיקת יומין זאת.

לשמחתי, אינני היחיד. במרכז מורשת יהדות לוב באור-יהודה, במרכזים אחרים ובבתי-הכנסת השונים של העדה שומרים על חלק מנכסי התרבות הלבובית, אך עושים זאת רק בודדים והיזמות הן מקומיות בלבד. יזמות נאות ככל שתהיינה אינן חלופה לגוף מרכזי מוביל שאילו

בתקופה האחרונה גוברת ההתעניינות של אנשים בכתיבה, בתייעוד ובהנצחה של חייהם ושל חיי בני משפחותיהם. גם חקר שורשי המשפחה ובניית העץ המשפחתי הפכו ל"טרנד" מבורך. אז לפני היציאה למסע אל הדורות הקודמים של משפחתכם כדאי שתקראו את הדברים הבאים.

ואם לא עכשיו אימת?

מתי גילעד

רבות לחקר השורשים, ועל הדורש ליצור עץ משפחתי משלו ללמוד ולהעמיק את ידיעותיו בהן. ככנס לגניאולוגיה שהתקיים בבית התפוצות מטעם העמותה הישראלית לחקר שורשי משפחה, סיפרה ד"ר סימה אמר בהרצאתה את סיפור התחקותם של בני משפחת חבה (משפחת אביה) מעיראק אחר עברם. בתחילת העבודה מצאו בני המשפחה כי בידיהם אך פיסות מידע מעטות למרות זאת הם התחילו לתעד את הסיפורים שסופרו במשפחה, ליקטו משפטים שנכתבו בכתב רש"י מהוה בתוך ספרי הקודש שנותרו אצלם, ומכל אלו ועוד הצליחו למצוא ענפים מעיראק עד פולין אשר כולם שייכים למשפחת חבה. בוודאי נתמה על הקשר שבין פולין לבין עיראק, אך סיפור על שני אחים, בני המשפחה, שעזבו את ביתם על זוג חמורים והגיעו לפולין - מסביר זאת זוג האחים ישבו בפולין והקימו משפחות, וכל השנים ביקשו לשמור על שם המשפחה ולא להחליפו כדי ל"התאים לסביבה". הבנים שמרו על צוואת אבותיהם. רבים מבני משפחת חבה היו בין הנספים בפולין וגרשמו ברשימת המוות. חיפוש שם המשפחה באתר של "יד ושם" גילה אותם. את אלו שנשארו אחריהם מצאו בני משפחת חבה מעיראק דרך תכנית הרדיו "חיפוש קרובים", ומשם לאיחוד המשפחה - הדרך הייתה קצרה.

הסיפור המרגש עד דמעות עורר תקווה בלב השומעים, שאפשר לבנות עץ משפחתי רחב על שורשיו וענפיו גם עם מעט מאוד מסמכים, תמונות וסיפורים. לאחרונה, יזם יו"ר הארגון העולמי ליהודים יוצאי לוב מר מאיר כחלון שיתוף פעולה עם העמותות הללו שכן גם המכון למחקר במרכז מורשת יהדות לוב מציע מידע בלתי נדלה, כתוב ומצולם, המסוגל לסייע לכל דורש לחבר בין המידע שבידו לבין ההיסטוריה של הקהילה. במרכז המורשת באור יהודה עומלים על מחקר בראשותו של ההיסטוריון יעקב חג'ג' לילוף, איסוף עדויות, מידע, תחקור ותייעוד שנעשה על ידי אבי פדהצור - אוצר המוזיאון ודינה דנון דאבוש - חברת הנהלה ותחקירנית ראשית. נושא התייעוד של זקני הקהילה הוא הנושא הבוער והדחוף ומקבל עדיפות בארגון שלנו. על טיפול בנושא מונתה דינה דנון דאבוש, שלה הגישה והרגישות לדובב את הנצר האחרון לקהילה שלנו וגם מאלו שאינם מוכנים לדבר היא מצליחה להוציא מפייהם פניני מידע.

אתם מוזמנים להתחיל לבנות את הסיפור המשפחתי עם העץ המשפחתי שלכם, ולנסות להעמיק בו עד כמה שאפשר. נושא זה חשוב לנו מאוד, אך הוא חשוב יותר לילדינו ולנכדינו. העמקת השורשים ותייעוד סיפורי העבר מעניקים בסיס איתן לזהות האישית והמשפחתית של האדם. אוצרות המידע שווים יותר מכסף וזהב, ואם לא עכשיו - אימת?

כולם מכירים את הקושי הרב של הבנים לניצולי שואה, אשר חייהם בצל האודים המוצלים היוו המשך ישיר לצער ולחרדות שנולדו בתקופת התופת. אך שלא כמו הוריהם הם דווקא אינם רוצים לטאטא את הזוועות מתחת לשטיח. הם אינם רוצים להמשיך לשתוק, להפך - הם נכנעים לרצון העז שלהם לספר את סיפורם העצוב והקשה, הם רוצים לדבר, לתעד ולשמר את סיפור חייהם וחי הוריהם.

בני הדור השני והשלישי של משפחות שניספו בשואה ואיבדו את כל רכושם מבקשים להתחקות אחר עבר המשפחה, לספר את סיפורם של אלו שכבר אינם ולשמר את זכרם.

עמותת "דורות ההמשך" קמה בשל תחושת מחויבות עמוקה לעשות למען הניצולים ולהטמיע את זיכרון השואה בישראל. מאחר שדור הניצולים הולך ומתמעט, ילדיהם ונכדיהם חשים כי מוטלת עליהם אחריות מיוחדת. העמותה מקיימת כנסים וקורסים לכתיבה, ובהם לומדים הבנים וצאצאיהם את מלאכת כתיבת ההיסטוריה המשפחתית.

כאמור, קיימת תופעה מבורכת נוספת של בניית העץ המשפחתי. יותר ויותר אנשים מבקשים לחקור את מקורות משפחתם מתוך תקווה שיוכלו להיעזר במאגרי המידע כדי למצוא את הגרעין שממנו נבטה המשפחה.

לכאורה, זהו תהליך מעניין ומרתק, אולם כאשר באים לבצע לא תמיד נחשפים השורשים כפי שחשבנו שיקרה. התהליך דורש אחריות כלפי הדורות הבאים, כי מה שייכתב - יישמר לנצח, ואיש לא יחקור ויבדוק את העץ שנבנה אלא הכול יסמכו על המידע הקיים באופן מוחלט.

בניית עץ משפחתי בעל שורשים עמוקים אינה רק הכנת סכמת העץ המוכרת הבנייה צריכה להיות מעוגנת במסמכים, בתמונות, בתעודות, ברישומים במאגרי ידע וגם על סיפורים שנשמעו במשפחה. ישנן דרכים

העיירה דרנה בחבל קירינאיקה-לוב

דרנה ממוקמת בשיפולי ג'בל אכדר (ההר הירוק) נושקת לים התיכון בחבל צפון קירינאיקה שבלוב.

הביזנטים קראו לה "פנינת הים התיכון" ו"עיר הבשמים" בזכות המים הרבים שהפריחו את אדמותיה ואפשרו נטיעת עצי פרי וגידול מגוון רחב של תוצרת חקלאית.

החורש הטבעי והנוף הפכו אותה לעיירת תיירות מבוקשת בקרב יהודי לוב התפרסמה דרנה בזכות ספר תורה עתיק מאוד זע"יר דרנה. סביבו נרקמו נסים ונפלאות רבים והם שהפכו אותו לספר תורה קדוש במיוחד. בחודש אלול נערכה בדרנה הילולא גדולה, ורבים מיהודי לוב נהגו לעלות אליה לרגל ולתפילה בבית-הכנסת שבו שכן הספר הקדוש.

קהילת יהודי דרנה מנתה כ-400 נפשות ונהנתה משגשוג שלווה וחיים טובים עד פרוץ מלחמת העולם השנייה. במהלכה הגיעו הגרמנים ללוב, ודרנה נמצאה בזירת הקרבות העקובים מדם בין הגרמנים לאנגלים ונכבשה על ידיהם חמש פעמים לסירוגין.

בעיצומם של הקרבות הוגלו מרבית יהודי דרנה עם שאר יהודי חבל קירינאיקה למחנה הריכוז בג'אדו בעומק המדבר הלובי, ובעלי נתינות בריטית הוגלו לכרגן בלזן.

בחודש פברואר 1943 שחרר הצבא הבריטי את מחנה הריכוז בג'אדו, וכל יהודי חבל קירינאיקה שבו לבתיהם בבנגאז, דרנה, ברצ'ה, טוברוק ופורטו ברדיה, לאחר שנפרדו מ-562 יקיריהם שנספו במחנה.

בעבודתך אתה נושא על כתפיי עומס רב ואחריות כבדת משקל לחיי המטופלים שלך. מאין אתה מפיך את השלווה והחוזק הנפשי שלך?

מתוך הכרה עמוקה בצידוק הדרך בהבאת מזור לאדם הנזקק. אנו מנהלים חיים שלווים בחברה נעימה ושומרים על קשר עם בני המשפחה והקרובים. ובנוסף אני משתדל מדי פעם לצעוד על שפת הים ולשמוע מוזיקה על כל גווניה וכן לקרוא - בעיקר ספרות היסטורית.

אני מודה לפרופ' גויטע על הריאיון לכתב העת שלנו. מהפגישה אתו אני יוצא ספוג בגאווה בכן העדה שלנו. פגשתי אדם צנוע, ענו, מהולל במקצועו, המוסיף תהילה לרפואה בארץ ולבני הקהילה שלנו.

קיבלתי פטור משכר לימוד. את לימודי הרפואה סיימתי באוניברסיטת באר-שבע.

וגם הקמת משפחה לתפארת. מתי הספקת לעשות זאת?

במהלך לימודי באוניברסיטה הכרתי את אסתר, עולה ותיקה ילידת ארצות-הברית, התחתנו והקמנו את ביתנו בבאר-שבע. בשנת 1984 נולד בני הבכור בנימין, שנקרא ע"ש אבי ז"ל, ולאחר מכן נולדה הבת היום אני סבא לנכדה ראשונה.

היכן הייתה ההתמחות שלך?

את הסטאז' עברתי בבית-החולים סורוקה בבאר-שבע והתמחיתי ברפואה פנימית. מאחר שרציתי בהתמחות נוספת התחלתי להתעניין בקרדיולוגיה ובחרתי בבית-החולים שיבא בתל-השומר. ההתמחות בקרדיולוגיה נמשכה שנתיים וחצי.

במגמה להרחיב את הידע על הנעשה בעולם בתחום זה ביחד עם משפחתי נסעתי לארצות-הברית והשתלמתי בשני מרכזים רפואיים מפורסמים בתחום, הראשון - המכון הלאומי לבריאות של ארצות-הברית, והאחר - קליבלנד קליניק, שבו בוצע הצנתור בראשון בעולם.

כשאנו שומעים על פלוני שעבר צנתור - מה פירוש הדבר?

צנתור לב או צנתור כלי דם כליליים הוא הליך קרדיולוגי פולשני הנפוץ בשימוש אצל חולי לב לצורך אבחון וטיפול בבעיות כלי דם לבביים. מטרת הצנתור האבחנתי היא למצוא ולמפות את התהליך הטרשתי, בעוד הצנתור הטיפולי משמש גם לפתיחת חסימות בכלי הדם.

מתי חזרתם לארץ?

חזרנו לארץ בשנת 1997 אחרי ארבע שנים בארצות-הברית באופן טבעי השתלכתי בעבודה בבית-החולים שיבא בתל השומר שבו, כאמור, התמחיתי לראשונה בקרדיולוגיה. במקום הזה אני מקדיש את כל הידע והניסיון שצברתי למטופלים שלי בבית-החולים.

מתי קיבלת את התואר הנכבד פרופסור?

בשנת 2012 קיבלתי את התואר, לאחר שפרסמתי מחקרים ועבודות הקשורים בצנתורים.

הצינונית ולתחילת העלייה של היהודים לארץ.

מתי עלתה המשפחה לארץ?

משפחת אבי עלתה לארץ בשנת 1949 והתגוררה במחנה עולים דורה ובהמשך בשיכון דורה בנתניה.

ניסיון משפחת אמי לעלות בשנת 1948 נמנע בשל האבחנה שסבי סובל משחפת לאור כך החליטה סבתי לשלוח את ילדיה לארץ גם בלעדית ובלעדי סבי, ואמי ואחיה עלו במסגרת עליית הנוער ונקלטו במקווה ישראל, שם שהו עד עליית הוריהם לארץ בשנת 1951. עם עלייתם שוכנו סבי וסבתי במעברת פרדסיה ובהמשך עברו לשיכון הוותיקים בנתניה, שם הוריי נישאו והתגוררו עם סבי וסבתי. אני נולדתי בביתה של סבתא וגדלתי שם.

את לימודי היסודיים סיימתי בבית-הספר "איתמר בן אב"י" ואת לימודי התיכונים - בבית-הספר התיכון ע"ש טשרניחובסקי במגמה ריאלית - פיזיקה ומתמטיקה. בשנה האחרונה בתיכון השתתפתי בחוגים לנוער מחונן במקצועות אלה במכון ויצמן.

מתי התגייסת לצבא?

בשנת 1974 התגייסתי כעתודאי להנדסת חשמל בטכניון בחיפה. לפני תחילת הלימודים ובעקבות יום כיפור צה"ל החליט לגייס את כל העתודאים. גייסתי לשריון ובסיום השירות הצבאי שוחררתי בדרגת קצין.

איך הגעת לתחום הרפואה?

לקראת סוף השירות הצבאי אבי בנימין ז"ל חלה. במשך כחצי שנה בתקופה זו סעדנו את אבינו בחוליו, וכך נחשפתי לצד הרפואי בעניין של המטופל ולכל הקשור לכך, נושא שבעבר לא עניין אותי במיוחד, למרות שבמשפחתי דיברו על נושאים רפואיים, דודי רופא, ואמי אחות.

האם נכון לומר שחל אצלך מהפך מהנדסת חשמל לרפואה?

כן. המעבר לא היה קל. מחד גיסא היה לי רצון עז לסייע בכלכלת המשפחה ומאידך גיסא - רציתי מאוד ללמוד רפואה, ולכן החלטתי שבמקביל ללימודי הרפואה יהיה עלי לשלב גם עבודה כדי לממן את שכר הלימוד. שימשתי כאח בבתי-אבות בימי שישי ובשבת. תקופה מסוימת השתתפתי בפר"ח (פרויקט חונכות לתלמידים) וכן לימדתי סטודנטים. בשנה השלישית

חודר לבבות

קשה היה לקבוע ראיון חשוב זה, היות ויומנו של פרופ' ויקטור גויטע עמוס לעייפה ולעיתים קרובות הוא אף נקרא לעבודה בחו"ל. בעקשנות ובהתמדה הצלחת ל"גזול" כשעה מזמנו הדחוק, בה שוחחנו על עבר, הווה ועתיד.

בנימין דורון

חזרה משפחת סבי לדרנה. ביתם נשדד עד כלות בידי הערבים, והיה צורך להתחיל הכול מחדש. המצב הכלכלי היה קשה מאוד עד לעלייתם לארץ.

הורי אמי, סבתא אסתר וסבא דוד (בנו של הרב הידוע ר' אליהו פלח) התגוררו בטריפולי, עיר יפהפייה. בעיר רובע יהודי עם בתי-כנסת ופעילות יהודית ענפה. לסבי וסבתי נולדו שני ילדים, דודי אליה ואמי ליזטה (עליזה). כשפרצה מלחמת העולם השנייה, והגרמנים הגיעו ללוב, הופצצה טריפולי, וחלק מבית המשפחה נהרס. היהודים החלו לברוח ולהסתתר. סבי נלקח יחד עם גברים רבים למחנה עבודה, וסבתי החביאה את ילדיה במקלט והייתה יוצאת להביא מזון שהיה במשורה. בשלב מסוים היו אף סיפורים על ניסיונות חטיפה של ילדות, סבתי מנעה את חטיפתה של אמי בכך ששיחדה את הפושע בתכשיטיה. לאחר אירוע זה ברחו סבתי עם ילדיה אל מחוץ לעיר, שם התגוררו יחד עם משפחה נוספת במערה באזור חקלאי. עם סיום המלחמה חזרו לבית המשפחה בטריפולי שהיה הרוס, ואם כל זה אינו מספיק, החלו גם הפוגרומים של המוסלמים ביהודים. אירועים אלו גרמו להתחלת ההתארגנות

התרוצצו באופן חופשי בשטח.

נולדו להם שישה ילדים, שלוש בנות ושלושה בנים. עיסוקו העיקרי של סבי היה יבוא חפצים שונים, בעיקר מאיטליה, שאליה היה נוסע לעתים קרובות. לפיכך המצב הכלכלי היה טוב מאוד. החיים התנהלו כסדרם ובשלווה עד פרוץ מלחמת העולם השנייה. צבא גרמני עצום הגיע לאזור, והמקום היה לזירת קרבות ממושכת בין האנגלים והגרמנים. בעקבות צו גירוש איטלקי גרמני הוגלו משפחת סבי ושאר יהודי דרנה לבנגאז, ומשם יחד עם כל הקהילות היהודיות של האזור הם הוגלו למחנה הריכוז ג'אדו אשר בעומק המדבר הלובי.

סבתי סירבה לדבר על התלאות של המשפחה במחנה הריכוז ג'אדו, בין השאר משום שאחיה היה הנפטר השני במחנה. אבא סיפר שכאשר טיפס על הגדר לראות את דודו, הוא נורה ונפצע בידו. סבתא הזכירה בהבלטה של עשיית מצווה כי אמה רחל (סבתא רבה) הייתה ראש ועד קדישא נשים במחנה.

בראשית שנת 1943 הגרמנים מוגרו סופית על ידי האנגלים, והמלחמה בלוב הסתיימה. בסיוע הצבא הבריטי והג'וינט

פרופ' ויקטור גויטע נולד בשנת 1956 לבנימין ועליזה גויטע, שירת כקצין שריון בסיני ובהמשך כמפקד קורס בבית-הספר לשריון. הוא התמחה ברפואה פנימית ובקרדיולוגיה, השתלם בארצות-הברית וחזר למכון הלב בבית-החולים שיבא כקרדיולוג וכמצנתר בכיר. כיום הוא מנהל שירות הצנתורים וסגן מנהל מרכז מכון הלב בבית-החולים שיבא, אחראי לפעילות השוטפת של הכנסת טכנולוגיות וטיפולים פולשניים חדשים. פרופ' גויטע עוסק במחקר ומרצה באוניברסיטת תל-אביב, חבר במערכת עיתונים מדעיים מובילים. הוא כיהן גם כיו"ר החוג לקרדיולוגיה פולשנית של האיגוד הישראלי לקרדיולוגיה.

פרופ' גויטע, אנו מבקשים להכיר את קורות משפחתך.

סבתי מיסה וסבי ויקטור התגוררו בלוב בעיירה דרנה. סבי, שאליה הייתי קשור מאוד, סיפר בערגה על עיירה יפהפייה השוכנת בצלע ההר ונושקת לים התיכון. המשפחה התגוררה במתחם רחב ידיים מוקף בחומה, נטוע בעצי פרי, ותרנגולות

יהודי טריפולי, ומביע את כאבו על מערכת החינוך שהתמוטטה בשל המלחמה ולא תפקדה במשך מספר שנים. וכך הוא כותב: "לפני מלחמת העולם השנייה למדו רוב ילדי ישראל בטרפולי בבתי-הספר האיטלקיים הממשלתיים בתוספת "שיעורי דת", אחרים למדו עוד כמה שעות בכל יום ב"תלמוד תורה" (דאר אל סרוסי). בשנות המלחמה הופגזה טריפולי קשות, רוב תושביה עזבוה, ומוסדות החינוך נסגרו. אלפי ילדים נותרו ללא לימודים, וכמוכן נסגרו גם המוסדות להכשרת מורים."

קל להבין מדוע נכדתו רות וורצמן מתארת אותו כ"איש של אנשים".

"היזהרו בבני עניים שמהם תצא תורה"

נזקי המלחמה לא היו רק בתחום החינוך. למלחמה היו תוצאות קשות גם מבחינה כלכלית. הרמ"א מתאר את המצוקה של היהודים אחר המלחמה: "רוב הורי התלמידים היו עניים... הרבה ילדים באו רעבים אל בית הספר, קבלו שם יום יום את לחםם". מספרים שמורה התלונן בפניו על התנהגות לא נאותה של אחד מתלמידיו. השאלה הראשונה שהרמ"א שאל את המורה: "האם בירתך, האם כבר אכל הילד דבר מה היום?"...

הרב מבהיר: "על אף התנאים הקשים וחוסר האמצעים, נרשמו מאות תלמידים לביה"ס". הדבר מצביע ביתר שאת על החשיבות שייחסו יהודי לוב ללימודים

שמאל נאלץ לחזור ארצה אחרי שנה וזאת בשל האירועים הקשים שהיו בלוב עם ההכרזה על הקמת המדינה ומלחמת העצמאות, שהיתה בבחינת סכנת נפשות למשפחת אויערבך.

ולהשכלה של הדור הצעיר. וקצת בנימה אישית: אני נזכרת בהוריי ז"ל שדחפו אותנו ללמוד. אמי נהנתה לראות אותי לומדת ויצאה מגדרה כדי להנעים לי את הכנת השיעורים וההתכוננות לבחינות הבגרות. בכל רגע הייתה מגישה לי פרי, כוס תה, בוריקה (באש תתק'ו'ותי - על מנת שתתחזקי, נהגה לומר). בלילות החורף הקרים אבי פינק אותי בכוס סחלב חם והיה מניח שמיכה על כתפי כדי להפחית את הכפור בבית שלנו ביפו. בעל התקרות הגבוהות אשרי הקהילה שחינוך ילדיה בראש מעייניה.

תיאור נוגע ללב של הכבוד והיקר שקיבלה המשפחה מיהודי טריפולי בהיותה מארץ הקודש, מופיעה בספר, וכך כותב הרמ"א: "זכות ארץ ישראל עמדה לנו, ובגללה נתקבלנו בכל מקום בכבוד ובשמחה. אם טיילנו עם הנכדות הפעוטות ושמעו הסוחרים היהודים שפתן העברית - יצאו מן החנויות ונתנו להן מתנות. חייט לא רצה לקבל כסף בעד תיקון מעילי, ורק כאשר אמרתי לו שבשביל זה לא אוכל למסור לו עבודה - הסכים לתשלום קטן". ומוסיפה רות פינקלשטיין הנכדה/הבת: "כילדה בת חמש מארץ ישראל, כבר נהגתי לומר את הברכות בעל פה ובשפת הקודש, דבר שעורר השתאות".

מספרים על סבא משה שכשהיה חולה וסבל מחום גבוה, היה מדקלם בעל פה את הומרוס בלטינית. איש ראוי שיש בו שילוב של איש ירא שמיים ואיש העולם הגדול."

באותה עת סבה, הרב ד"ר משה אויערבך, פרש לגמלאות הרב היה אדם משכיל מאד, ד"ר לשפות שמיות ולשפות עתיקות. נכדתו הגאה רות אומרת: "מספרים על סבא משה, שכאשר היה חולה וסבל מחום גבוה, היה מדקלם בעל פה את הומרוס בלטינית" איש ראוי שיש בו שילוב של איש ירא שמים ואיש העולם הגדול. הוא נתבקש לנסוע לטריפולי לשליחות של שנתיים ימים כדי להקים דור חדש של מורים לעברית ולארגן את מוסדות החינוך. הרב הסכים בתנאי שבנו שמואל - מורה ואיש חינוך בעצמו - יצטרף אליו. ואכן כך היה.

הרב אויערבך, איש העלייה השנייה ואיש חינוך, שבין תלמידיו בברלין נמנו ד"ר אברהם בורג ז"ל וחיים צדוק ז"ל, שהיה שר משפטים בממשלת ישראל, כתב בספרו האוטוביוגרפי "מאלברשטט עד פתח תקוה" פרק בשם "בלוב", שמוקדש לשליחותו ולשליחות בנו שמואל. הוא מספר שהמשפחה הגיעה לטריפולי לפני ראש השנה באלול התש"ח- ספטמבר 1947, ומיד אחרי חג הסוכות החלה העבודה "במוסד החינוך" שבו למדו יותר מאלף תלמידים והתקיימו בו קורסים מסודרים להכשרת מורים. בעיניו "היה להם כשרון טבעי...וראינו אצל רוב המורים תוצאות טובות". הוא מדגיש שמשכורות המורים היו נמוכות באופן מיוחד. הוא, עם אחרים, השתדלו בוועד הקהילה לשפר את המצב, ואכן "המשכורת הוטבה קצת". כמו כן דאג שלפני ראש השנה יקבלו המורים מימון לרכישת בגדים, כדי שלא יגיעו ללמד בבית-הספר עם בגדים בלויים. הרב מתאר את המצב העגום של מרבית

ג'ני, רעייתו הייקית של הרב, שלא היתה כבר צעירה, לא מצאה את מקומה בטרפולי, וכך הוא כותב: "אישתי סבלה מזה שחב הגברות בגילה דברו רק ערבית."

מאלברשטט לטריפולי, דרך פתח תקוה

על הרב ד"ר משה אויערבך ובנו המחנך והמורה שמואל אויערבך

דינה דנון דאבוש

זצ"ל, לאמו ולדודתו - רות פינקלשטיין ודורית וורצמן. השיחות עמם הוסיפו פן אישי לקורות אותם בטרפולי והאירו נקודות נוספות על החיים שם בכלל ועל החינוך העברי בפרט. התרשמתי שהתקופה שבה שהתה המשפחה בטרפולי, גם אם לא הייתה ארוכה במיוחד, השאירה את חותמה ונותרה חלק בלתי נפרד מתולדותיה.

השליחות לטריפולי

על נסיבות הגעת המשפחה לטריפולי מספרת רות פינקלשטיין: "למרבית המורים המקומיים אצה הדרך, והם העפילו לארץ בטרם קום המדינה. נוצר מחסור חמור במורים, והרב שלמה ילז, רבה הראשי של טריפולי וראש המחלקה לחינוך, פנה למוסדות החינוך בארץ וביקש לשגר אדם מתאים למשימה החשובה של ארגון מוסדות החינוך ופתיחת סמינר להכשרת מורים ומורות בטרפולי."

הבעתי את רצוני העז להיפגש עם מר שמואל אויערבך בן ה-97. בנותיו חששו שהמפגש יגרום התרגשות יתרה לאביהן, שחלילה תזיק לבריאותו. הצלחתי להפיג את חששותיהן, ואכן נקבעה פגישה בביתו בבאר-שבע. הזמנתי את מר דוד ארביב שלנו להצטרף אליי. הסתבר שכילד למד בכיתתו של המורה שלום תמאם, הוא זוכר את המפקח שמואל אויערבך, וברשותו אף תצלום משותף של הכיתה עם המורה והמפקח. יתרה מזאת, במפגש של מורים ותלמידים של בית-הספר העברי שיזם ארביב לפני כעשר שנים, שבו השתתפו כ-80 איש, הוא הזמין גם את שמואל

"מדבר חנן פינקלשטיין, שמעתי את השידור ב"מדור לחיפוש קרובים" של ירון אנוש ואת בקשתך לאתר מורים לעברית וחיילים ארצישראלים ששרתו בצבא הבריטי בטרפולי. אומנם סבי ואבי סבי לא שירתו בצבא הבריטי, אך הם נשלחו מהארץ ללמד בסמינר למורים לעברית, האם זה מעניין אותך?" הייתה זאת אחת משיחות הטלפון שקיבלתי בעקבות השידור.

נדרכת. "בוודאי שזה מעניין אותי. מי הם סבך וסבא רבא שלך?", כך התחיל הקשר שלי עם משפחה איכותית ומיוחדת, משפחת אויערבך על ענפיה. ממנה למדתי עוד על החינוך העברי בטרפולי, ממנה שמעתי סיפורים אישיים משם, וממנה קיבלתי מסמכים ותמונות שיש בהם כדי להעשיר את הידע שלנו בנושא החיים בטרפולי מנקודת מבטם של אלו שלא נולדו בה.

המעורבות הרגשית של חנן והאכפתיות שגילה, אפשרו לי להגיע לסבו שמואל אויערבך (בנו של הרב ד"ר משה אויערבך

"גדול הנותן בגופו מהנותן בממונו"

תקוה יולזרי נעמן

אח - איזה כיף לבוא לבית המורשת כשמקדמות את פניך שתי פנינים מיוחדות במינן: הגב' דניס שדה ומר נסים רובין, השופעים חום ואהבה. המביט בעשייתם האמתית למען העדה, חש בלהט היוצא מתוכם ואת גודל הנתינה. אציג אותם, ולו בקצרה. בית המורשת עונד שרשרת פנינים של מתנדבים, ובזכותם אנו מנחילים לדורות הבאים את מורשתנו. יישר כוח!

דניס שדה מגג'י: "הגעתי כמבקרית, התלהבתי מהמוזאון המרשים והחלטתי להתנדב בו. בהמשך סיפרתי לאוצר המוזיאון אבי פדהצור כי אני בתו של ויטוריו חלומה מגג'י, שהיה אלוף בשחייה, השתתף במכבייה, קיבל תעודות רבות, ואף כתבו עליו בעיתון של הקהילה. החלטתי לתרום את כל התעודות שלו ואת העיתון שבו כתבו עליו, ואבי פדהצור הקדיש מקום לזכרו בפינת הספורט במוזאון. אבי נפטר בשנת 1963 ונקבר בלוב. מאחר שב-1968 הרס קדאפי את בית-הקברות היהודי גם מצבה לא נשארה לנו לזכרו. יזמה זאת של אבי פדהצור יצרה עבורי חיבור נוסף למוזאון, ובכל פעם שאני באה לכאן, אני מרגישה שקבעתי פגישה עם אבא שלי, ואני מתייחדת אתו.

אני עוזרת לאסנת בעבודות המשרד וכן בתרגום מעברית לאיטלקית ובתיוק. בגיל צעיר מאוד פרשתי מהעבודה, וכעת אני מוצאת את עצמי מתלבשת פעמיים בשבוע והולכת למוזאון. הפגישות עם האנשים יוצרות בי הרגשה של חיוניות. אני ממליצה בחום לכל אחד לבוא לכאן ולתרום מעצמו, זה גורם לכל אדם רק טוב."

נסים רובין הגיע מכומס, עיירה יפהפייה על חוף הים התיכון. הוא עלה לארץ כנער בן 16 עם זוג הוריו. לאחר שירותו הצבאי עבד בקריית-גת בהמשך היה אחראי מטעם המועצה המקומית קריית-גת לקבלת עולים חדשים, בשינוף עם הסוכנות היהודית במשך חמש-עשרה שנה. הוא שימש כמנהל מחלקת תברואה בפריכוז בהוד-השרון והמשיך בעבודתו המשיך עד הפרישה לגמלאות.

נסים: "המוזאון קסם לי והתאהבתי במקום. את כל כוחותי אני משקיע כאן כמתנדב, וזאת אני עושה במשך ארבע השנים האחרונות. אני מאושר מעצם ההתנדבות. הכול כאן מזכיר לי את אבי שהיה שמש בית-כנסת במשך עשרות שנים ואני הייתי יוצא

אתו בשעות הבוקר המוקדמות לדפוק על דלתות היהודים כדי להעיר את האנשים. את חוויות ילדותי עם חבריי, דמעות זלגו מעיני, כשראיתי את תמונת התלמידים עם אותו הלבוש שהיה לנו בבית-הספר ובגיל 80 אני מרגיש כמו ילד בלוב. אני מזמין כל בן עדה שאני פוגש שהוא אזור ותיק, לבוא לכאן כדי שנוכל לעזור לו בכל הקשור לזכויות יוצאי השואה ולרווחה. אני מאושר לעזור להם לקבל את זכויותיהם. אני ממליץ לכל בני הקהילה שלנו לבוא למוזיאון ולתרום למען קהילה ולמורשת שלנו."

לאישה עם רקע כה שונה משלו, הוא עונה בפשטות: "תמיד אמרתי לאמי שאני לא אתחתן עם ייקית שתגלח את ראשה". רות פינקלשטיין הייתה בת חמש כשהגיעה עם המורה יולנדה שממה. עד היום היא שומרת את התמונה עם ההקדשה המנוקדת: "לרותי היקרה והנחמדה קבלי תמונתי זו לאות ולמזכרת. יולנדה, ראש חודש תמוז תש"ט."

היא מספרת שבמשך כל השנים הכינה אמה בונה את החרוסת לליל הסדר לפי המתכון הטריפוליטאי. גם את "הסבת" (קערת הפסח) אמה הייתה מכינה בנוסח יהודי לוב, השונה ממנהג האשכנזים.

החזרה לארץ ישראל

למרות שמאד נהנה מעבודתו ומהסביבה היהודית בטריפולי, ואף על פי שהרב ילז הפציר ברב ד"ר משה אויערבך להמשיך ולהישאר עם בנו שמואל להשלמת המשימה, החליט הרב לקיים את הבטחתו לרעייתו ג'ני ולשוב לארץ ישראל כעבור שישה חודשים, ובנו שמואל יושלים את התקופה של שנתיים, כפי שסוכם מראש. מאחר והימים היו ימים של החלטת האו"ם על מדינתנו העצמאית, גדלה שנאת הערבים, והיה מן הנמנע לשוב באותה דרך שבה הגיעו לטריפולי, מטוס דרך מצרים. גם האנגלים לא נתנו רישיון מעבר לארץ ישראל, והזוג נאלץ לעבור תלאות רבות עד הגעתו בחזרה.

הבן שמואל נאלץ לחזור ארצה אחרי שנה בשל האירועים הקשים שפרצו בלוב עם ההכרזה על הקמת המדינה ומלחמת העצמאות, שהיו בבחינת סכנת נפשות למשפחת אויערבך.

שמואל אויערבך בן ה-97 המתגורר בבאר שבע סיפר לנו, שהקשר עם תלמידיו לא נסתיים עם חזרתו ארצה. בהיותו מנהל בית-הספר בכפר הרוא"ה ואחר-כך המפקח על החינוך הדתי במחוז הדרום, תפקיד שזיכה אותו בשנת תשנ"ז בפרס החינוך הדתי, המשיכו תלמידיו בסמינר בטריפולי שעלו ארצה, להיות אתו בקשר, והוא סייע להם רבות בקבלת עבודה כמורים בארץ מבלי שיצטרכו לעמוד במבחנים נוספים.

דור לדור יביע אומר

באילן היוחסין של משפחת אויערבך מופיעה הברכה: "אילן, אילן במה אברכך? שכל נטיעותיך יהיו כמותך". ושמואל אויערבך אומר: "ברוך השם, הברכה מתקיימת" ואנו מאחלים שכל הדורות הבאים של המשפחה ימשיכו להצמיח אילנות משובחים לרוב.

היהודי. השלטון הצבאי האנגלי הביט בעין רעה על גידולו המהיר של החינוך העברי ומסר את הבניינים היפים ביותר לערבים. גם בין ראשי הקהילה היו כמה מתנגדים אשר פחדו מפני תגובת השכנים."

מזכרת חיה מטריפולי - אין נולדת ילדה איטל-ייקית בלוב

כמה טריפוליטניות ממוצא איטל-יקי אתם מכירים? אני מכירה אחת: דורית וורצמן, בתם של איש החינוך הרב ד"ר שמואל אויערבך היקרה ובונה היהודייה האיטלקייה ממוצא ספרדי.

מספרת רות: "כשאחוז צירי לידה את אמי בונה, אבי היה עסוק בעבודתו בסמינר. סבי משה הוא שליווה את אמי לבית-החולים האיטלקי בטריפולי." כיצד הגיעה אמה לבית-החולים? בעגלה עם סוסה (קרוסה), כשהיא כבר כורעת ללדת."

דורית נולדה ב-24 בדצמבר 1947 ב-21.6.48 וחתום על ידי שלמה ילז (הרב הראשי וראש המחלקה לחינוך), שמואל אויערבך (מרכז הסמינר) ואליהו בחבוט (מרצה), ובו מפורטים מגוון המקצועות שנלמדו: "תלמוד; משנה; תורה; מצוות התורה; נביא; עברית, הסטוריה עברית וכללית; ספרות; חשבון; הנדסה; פדגוגיה; כתיבת הארץ". השני שנתן לו מחנכו שמואל אויערבך ב-22.6.48 על הצלחתו "היוצאת מן הכלל בהוראתו והתחבב על כל תלמידותיו". עמיאל לזון, כמו אחיו המבוגרים ממנו, שמעון ז"ל ויהודה, יבדל לחיים ארוכים, עשו חיל בתחום החינוך בטריפולי, כמו גם בארץ.

בצבא הבריטי, לא היה מאושר ממנו. ועד הקהילה נתן להם חדר מיוחד "וספרים בנרתיקיהם המקושטים בפרחים". כמו כן, בימים הראשונים בטריפולי לא רצה הרב אויערבך לאכול בשר, כי חשב שבטריפולי ינהגו בטריפות. עד מהרה נוכח שהשחיטה שם כשרה למהדרין וגילה שיהודי טריפולי הקפידו הקפדה יתרה על שמירת המסורת היהודית.

אב ובנו- למען החינוך היהודי והעברי- לימודי ליבה בלוב

הבן שמואל אויערבך הגיע לטריפולי עם רעייתו בונה המעוברת ושלשת ילדיהם: רות, דניאלה וגד, ועבד עם אביו. כאשר אביו עזב את טריפולי, הפך הוא למנהל בית-הספר ומרכז הסמכה.

תלמידו עמיאל לזון, מורה בעצמו, שומר עד היום את האישורים על לימודיו בסמינר המורים העברי טריפולי: האחד מיום 21.6.48 וחתום על ידי שלמה ילז (הרב הראשי וראש המחלקה לחינוך), שמואל אויערבך (מרכז הסמינר) ואליהו בחבוט (מרצה), ובו מפורטים מגוון המקצועות שנלמדו: "תלמוד; משנה; תורה; מצוות התורה; נביא; עברית, הסטוריה עברית וכללית; ספרות; חשבון; הנדסה; פדגוגיה; כתיבת הארץ". השני שנתן לו מחנכו שמואל אויערבך ב-22.6.48 על הצלחתו "היוצאת מן הכלל בהוראתו והתחבב על כל תלמידותיו". עמיאל לזון, כמו אחיו המבוגרים ממנו, שמעון ז"ל ויהודה, יבדל לחיים ארוכים, עשו חיל בתחום החינוך בטריפולי, כמו גם בארץ.

טריפולי - אי העברית בצפון אפריקה

הבן שמואל, כמו אביו משה אויערבך, כתב על שליחותו. בפרק על "החינוך העברי בטריפולי" בספר "הדות לוב". הוא מתאר את התחושה של התרוממות רוח שחש כארץ ישראל שהגיע לטריפולי. הוא הופתע מבתי-הכנסת הרבים שהמו מרוב מתפללים ומהשמירה הקפדנית על כשרות ועל קדושת השבת, וכך הוא מתאר: "לא היה יפה מטיוול בשבת במרכז העיר לאורך השורות הארוכות של חנויות היהודים הסגורות כולן בלי פורץ גדר". הפתעה נוספת ובלתי צפויה הייתה העובדה ש"טריפולי הייתה גם עיר עברית, פשוטה כמשמעה. מרבית הצעירים ידעו לדבר עברית, ומכל צד אפשר היה לשמוע את צלילי השפה העברית.

הנחלת השפה העברית בלוב הייתה בזכות חלוצי השפה שהפיצו את שפת עבר במשך שנים רבות לפני כן. עם זאת הוא מתאר את התנאים הקשים: "הגויים הטילו את פחדם על הרחוב

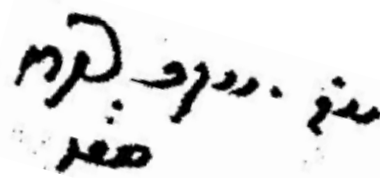
במשך כל השנים אימה בונה, הכינה את החרוסת לליל הסדר לפי המתכון הטריפוליטאי. גם את "הסבת" (קערת הפסח) אימה היתה מכינה בנוסח יהודי לוב, השונה ממנהג האשכנזים.

ג'ני, רעייתו הייקית של הרב, שלא הייתה כבר צעירה, לא מצאה את מקומה בטריפולי, וכך הוא כותב: "אשתי סבלה מזה שרוב הגברות בגילה דברו רק ערבית". רות פינקלשטיין מספרת: "גם לסבא משה, כמו לסבתא ג'ני, היה קשה בהתחלה להסתגל לחלק ממנהגי המקום" הקושי היה בעיקר בגלל היעדר מניין אשכנזי שאילץ אותו להתפלל לפי נוסח ספרדי שלא היה מורגל בו. ביום האזכרה לאביו אמר בתחילה את הקדיש לפי המנהג האשכנזי. כשחש בתימהון המתפללים, לקח סידור ספרדי ואמר ממנו את הקדיש. לא פלא אפוא שכאשר הרב ילז ביקש לסדר לקראת ראש השנה ויום הכיפורים, מניין אשכנזי לחיילים היהודיים

דורית מציינת בשמחה שכל חייה אביה לא נתן לה לשכוח שהיא נולדה בטריפולי ולא פלא שהוא מכנה אותה "מזכרת חיה מטריפולי"

החכם השלם ר' יעקב רקח זצ"ל

מאת : דוד ג'אן הי"ו ויוסף בן דוד ג'אן הי"ו

החכם השלם ר' יעקב רקח זצ"ל נולד בשנת התק"ס-1800 בטריפולי שבלוב ונפטר ביום כ"ג אדר ב' התרנ"א-1891. הוא היה גאון אדיר, בעל שם עולמי ובעל בקיאות עצומה בכל רזי ההלכה ובמפרשים הראשונים והאחרונים, והלכותיו ומאמריו מפוזרים ומשוקעים בעשרות ספרים ברחבי העולם. איש צנוע וענו זה קיים תורתו בעוני, ברח מהשררה וסירב ליטול על עצמו את עול הרבנות באלפי ספרי קודש ושו"ת מזכירים אותו ביראת כבוד - "הגאון ר' יעקב רקח" - מצטטים מתוך כתביו ומסתמכים על כתיבתו. ר' יעקב רקח זצ"ל ניחן בזיכרון כביר. הוא הצליח לאסוף עשרות רבות של מפרשים ופוסקים לכל דבר הלכה שיצא מתחת ידו. הוא הסתמך בכתיבתו על אלפי ספרי הלכה וכתבי יד, ורבים מהם נדירים ואינם בהישג יד. מפאת צניעותו הרבה קשה היה מאוד לעקוב אחר פועלו וחיייו האישיים. ביצירותיו ובמאמריו מתגלה ר' יעקב רקח זצ"ל כמורה הלכה דגול, כמפרש גדול, כפייטן וכהיסטוריון.

כדי לקבל מושג על עוצמת חריפותו ועל חשיבותו של ר' יעקב רקח ז"ל גם ברחבי העולם, נציין כי בספר "חק לישראל", שהודפס בליבורנו בשנת ה'תרכ"ו-1866, צירפו המדפיסים בראשית הספר את הקדמתו "מעשה רקח" של ר' יעקב רקח זצ"ל אחרי הקדמתו של החיד"א זצ"ל. דבר זה משקף נאמנה את גדולתו וגאונותו של ר' יעקב רקח זצ"ל, שכן בו בחרו כאיש אחד עם החיד"א, גדול הרבנים באותה תקופה, לתת הסכמתו לספר המשמש בכל בית יהודי.

משפחתו הקרובה ומוצאו

ר' יעקב רקח זצ"ל פורש בפנינו את מגילת היוחסין שלו בספרו "קול יעקב". ר' יעקב בנו של החכם ושלם ר' שלמה, בנו

של החכם ר' ברוך, בנו של החכם ושלם שהודפס בליבורנו בשנת ה'תרכ"ו-1866, צירף המדפיס ישראל קושטא בתחילת הספר "מאמרים משם הגדולים נאים לקריאת תהלים להרב הגדול ר' יעקב רקח זצ"ל". בספר מופיעים פירוש רש"י ופירוש החיד"א על התהלים. צירוף מאמריו של ר' יעקב רקח זצ"ל לשני ענקי התורה הללו מצביע על עומק גדולתו ועל חשיבותו של ר' יעקב רקח זצ"ל.

ר' יעקב רקח זצ"ל משמש דוגמה ומופת להשתקת כל המלעזים בני ימינו היוצאים חוצץ כנגד מנהגי יהודי לוב ואומרים כי "אצלכם בלוב לא ידעו את ההלכה, מאחר שלא היו להם מספיק ספרי הלכה". בספרו "שערי תפילה" ר' יעקב רקח זצ"ל מגלה לנו מקצת עומק חריפותו, גדולתו ובקיאותו העצומים לאין שיעור, בעניין המתאחר לבוא לבית-הכנסת ומצא ציבור בסוף פסוקי דזמרה, ואין לו מניין אחר להתפלל בו, אם יתפלל על פי הסדר או ידלג חלק מהמזמורים על מנת להתפלל עם הציבור. בסוגיה זאת ריכז ר' יעקב רקח זצ"ל מספר עצום של מקורות המתקרב למאה, ומכריע כדעת מרן ז"ל: לדלג ולהתפלל עם הציבור. זוהי רק דוגמה אחת, טיפה בים מאוסף עצום של מקורות הלכתיים המוזכרים לאורך כל כתיבתו של ר' יעקב רקח זצ"ל.

מתוך ההסכמה לספרו "קולו של יעקב" למדים אנו על שני בניו ופועלם: "אור יקרות, והיו למאורות, אלה בני יעקב הרב המחבר ז"ל הלא המה הגבירים, אנשי החסד והרחמים, הראשון אדם המעלה, לשם טוב ולתהלה, הנבון והמעולה, בכתם אופיר לא, יסולה, המשתדל בהקופה הקדושה, אכן הראשה, ידידנו ואור עינינו סיניור אברהם רקח הי"ו ואחי נועם היקר ונעלה הלא הוא כמוס הי"ו."

ענף משפחתי נוסף המקורב לר' יעקב רקח הוא משפחתו של ר' אברהם חיים אדאדי זצ"ל ובנו ר' שאול אדאדי זצ"ל, שאף הם נצר לר' מסעוד רקח זצ"ל. ר' אברהם חיים אדאדי זצ"ל שימש בדיינות הן בטריפולי והן בצפת הוא בנו של ר' מסעוד אדאדי בן הדיין ר' נתן אדאדי, שלקח לאשה את בתו של ר' מסעוד חי רקח זצ"ל.

פועלו וחיייו בטריפולי

ר' יעקב רקח זצ"ל ייסד על חשבונו את "ישיבת רבי יעקב" בטריפולי בזנקת בוראץ מס' 44. שם נמצאו ספרים שונים וכתבי יד יקרי ערך. בישיבה למדו כל ערב ד"א הלכה, וביום השבת התאספו בעלי המלאכה ולמדו מפרשים על פרשת השבוע. מספר הספרים בישיבה היה 1000. הישיבה נהרסה בעקבות הפצצות מאווירונים בימי מלחמת העולם השנייה.

בהיות ר' אברהם חיים אדאדי זצ"ל בצפת, נשמר קשר רצוף של מכתבים עם בנו ר' שאול אדאדי זצ"ל, שנשאר בלוב. בין הספרים שבישיבת אדאדי בנתניה נמצאו כמה מכתבים, ובאחד מהם כתוב: "דע לך כי ספר רבנו שמחה שעל הגיטין שקנינו

מקרוב מרבי יעקב רקח הוא ספר יקר הערך, וזהו בו כי אפילו פה עיר הקודש אינו בנמצא, והרב גט פשוט (הגאון ר' משה בן שלמה אבן חביב זצ"ל בספרו גט פשוט) מביא ממנו הרבה הרבה."

בספרו של בנימין השני, ישראל בן יוסף בנימין, העורך מסע בלוב בשנת 1853, נכתב על ר' יעקב רקח זצ"ל: "בני העדה הפקידו משגיח מיוחד על צרכי העניים, שמו ר' יעקב רקח נ"י, ועל פיו ישק כל הוצאות והכנסות העדה. כל אחד מהסוחרים יתן מדי שבוע בשבוע חמש למאה מרווח עסקיו לצרכי העניים, והמשגיח (ר' יעקב רקח), ילך בכל שבוע אל בתי הסוחרים לחשוב חשבונותיהם ועל פיהם יקום דבר תשלום הכסף לקופת העניים."

מספר ר' כמוס עגיב זצ"ל: "רבנו הגאון הגדול רבי יעקב רקח זצוק"ל עבד בחנותו של רבי יוסף נמני ז"ל כמנהל חשבונות והיה מתפרנס מיגיע כפיו. והנה הגיע העת ורבי יוסף נימני ז"ל נפטר לבית עולמו, ונשאר רבי יעקב רקח ללא תומך, ומשענתו היחידה היתה אביו שבשמים. והנה בשבוע פרשת וישב, בימי השבעה כנהוג בטריפולי, הגיע בכל פעם רב אחר מרבני טריפולי לדרוש בבית האכלים. הגיע תורו של הגאון הגדול רבנו משה אסרוסי זצ"ל ראש השוחטים בטריפולי, עת עלה לדרוש ראה בפינת החדר את הגאון רבי יעקב רקח יושב ומתחבא. בפתח דבריו אמר ר' משה "כתוב בפרשה וישב יעקב בארץ מגורי אביו, אומר רש"י, ביקש יעקב אביו לישב בשלוה קפץ עליו רוגזו של יוסף שנפטר לבית עולמו ואותו השאיר ללא עבודה". על כן מן הראוי שיקח עליו ר' יעקב את משרת הרבנות בטריפולי. ר' יעקב רקח זצ"ל סרב בתוקף גם לפניה זו ונשאר מתפרנס בדוחק, את ספריו היה מפקיד כפקדון ותמורת הכסף שקיבל עבורם היה מדפיס את ספריו האחרים."

ר' יעקב רקח זצ"ל שימש גם כמזכירו של השגריר שאול לביא בעניין רציחת שאול רקח.

ר' יעקב רקח זצ"ל היה משורר, ומקצת פיוטיו הודפסו בסוף ספרו "קול יעקב"

רשות סימן "אני יעקב"

אבי וצורי עד מתי קץ נשכור
כאורך גלות שדי לי הכור
חוש עד מתי לא נגכור
נורא בי שלהבת יה:

נא אב רחמן הקם משפלות
בנך בכורך קשור בגלות
ואני כאורח עקלקלות
על זה עיני צופיה:

לד מצפה לאל נורא ואיום למצא
ישע מקוה יום יום
התר מכבל לחוכי פדיום
תמיד עיני צופיה

יצר תרחיב צרות לבבי
כל הגוים נהמו סביבי
והלא אין בלתך אבי
עני וזמרת יה:

לעני תיחל לאל נורא
בגלות מר רוחי נשברה
בידי זרים עובדי זרה
יונתך שבויה:

קצי ארך ולא מפורש
תחונן דל מעורר נגרש
קיים מאמר כי לא יירש
בן אמה נכריה:

בוראי תהיה עלי סניגור
עד מתי בנך בחוץ יגור
שבעתי דבת רבים מגור
תחיש לי באליה:

מצבו החומרי הדל והירוד בא לידי ביטוי בהקדמתו לספרו "מעטה התהילה":

מצבו החומרי הדל והירוד בא לידי ביטוי בהקדמתו לספרו "מעטה התהילה": "אודיע אמרי נגד אלהים ואדם כי מדלית איסר בדינו ומעשה זבולון איננו עלו על צוארי דמי הספר הזה כמשא כבד והוכרחתי ללוות במשכנתי מבטחים כלי לקבל הספר הזה בסבר פנים יפות ולא בפנים זועפות, ומהרה חושו לגדל פרע מתנה הראויה להחזיק ביד לומדי תורה, ואוכל לפרוע החוב המוטל עלי ובטחתי בחסד אל שכה תעשו, ואדע כי לא אבוש מבעלי חובות ואביט."

מתוך "הגיד מרדכי" לר' מרדכי הכהן זצ"ל, המלמדנו כי כתיבי יד עתיקים ונדירים עברו תחת ידו של ר' יעקב רקח זצ"ל: "הספור

הנוכחי לא יכולתי להעתיקו מכתב יד ר' אברהם כלפון, יען הדף הכתוב בו היה ביד החכם ר' יעקב רקח ואבד הימנו, אך הגר הנזכר חבר פיוט אחד בשפת ישמעאל מדבר מהמאורע, ונשאר ממנו איזה בתים משוררים אותם הנשים הזקנות בכלל השירים הקדושים."

יש לציין את מפעל חייו של ר' לוי נחום הי"ו ממכון "חי חי" בירושלים אשר הוציא לאור את סדרת הסידורים והמחזורים "עוד אבינו חי" לחול, שבת, חגים ומועדים, עם תיקוני נוסח הלכות על פי פסיקותיו של ר' יעקב רקח זצ"ל. בזאת הוא מצליח לפאר ולרומם ולהמשיך את דרכו הרוחנית של ר' יעקב רקח זצ"ל, למען יתפללו קהל העדה הלובית וכל המשתמש בסידורים הללו תפילה כהלכתה.

בעניין נוסח הקדיש מראה ר' לוי נחום הי"ו לר' עובדיה יוסף הי"ו את השגותיו של ר' יעקב רקח זצ"ל שיש לומר "שמה" ללא האות וי"ד, "ולעלמי" בתוספת האות וו. ותשובתו של ר' יוסף הי"ו : "אחרי קראי את כל מה שכתב הגאון רבי יעקב רקח זצ"ל בשערי תפילה, אני מסכים לכל דבריו הנאמרים באמת וצדק שצריך לומר "ולעלמי עלמאי" בתוספת אות וי". ומתקן ר' עובדיה יוסף הי"ו על פי זאת את נוסח הקדיש המודפס בספריו שלו.

מוריו של ר' יעקב רקח זצ"ל

בספרו "תהלים טוב להודות" מוסר לנו ר' יעקב רקח זצ"ל: "ממורי החכם ושלם הדיין ומצוין רבי שבתי טייאר".

ספריו של ר' יעקב רקח זצ"ל

מתוך אובססיה אדירה וללא מעצורים השקיע ר' יעקב רקח זצ"ל מאמצים אדירים בהוצאת ספריו ומאמריו. הספרים יוצאים בזוגות, כאשר השני מורחב יותר מהראשון. ההספק הוא אדיר, והאיכות היא לעילא ולעילא. נעשה שימוש באלפי ספרי ראשונים ואחרונים ובכתבי יד ורבים, מהם נדירים ואינם בהישג יד.

"קול יעקב": יצא לאור בליבורנו בשנת התרי"ב-1852. כולל בתוכו דרושים, פירושים רמזים ופרפראות על פרשיות והפטרות השבוע.

"מעטה תהלה": יצא לאור בליבורנו בשנת התרי"ח-1858. זהו פרוש נרחב ומקיף על כל תהלים.

"קשורים ליעקב": יצא לאור בליבורנו בשנת התרי"ח-1858. בתוך הספר הפיוט "מי כמכה", לר' שבתאי בן ר' דוד טייאר זצ"ל, שאותו אומרים יהודי לוב בשבת שלפני כ"ג טבת הנקרא "פורים אשריף". וכן "מי כמכה" נוסף לר' אברהם כלפון זצ"ל, ואותו אומרים יהודי לוב בשבת שלפני כ"ט טבת הנקרא "פורים בורגול". קינות לט'

ר' יעקב רקח זצ"ל משמש דוגמה ומופת להשתקת כל המלעזים בני ימינו היוצאים חוצץ כנגד מנהגי יהודי לוב ואומרים כי "אצלכם בלוב לא ידעו את ההלכה מאחר ולא היו להם מספיק ספרי הלכה".

מוריו של ר' יעקב רקח זצ"ל

באב, ובהמשך שלש קינות שכתב ר' יעקב רקח זצ"ל על ר' יעקב מימון זצ"ל ועל ר' חיים רבה זצ"ל, וכן מצורפים דברי מוסר על נושאים שונים כגון צדקה, האמת, ביקור חולים ועוד.

"פרסומי ניסא": יצא לאור בליבורנו בשנת התר"ך-1860. הספר כולל ענייני חודש ניסן וכן הגדה של פסח, ספירת העומר וברכת האילנות.

"דרך חיים": יצא לאור בליבורנו בשנת התר"ך-1860. ספר זה יצא לאור יחד עם הספר "מים חיים" לר' יעקב מימון זצ"ל. וכן כותב ר' יעקב רקח זצ"ל בפרק א' בספרו "זעת למות דרך חיים תוכחות מוסר..."

"אורח מישור": יצא לאור בליבורנו בשנת התרכ"ג-1863. ספר זה הוא מהדורה מורחבת של ספרו "קשורים ליעקב" הכולל פרוש נרחב על הקינות, ובתחילתו מביא ר' יעקב רקח זצ"ל סגולות נגד עין הרע.

"דרך ישר": יצא לאור בליבורנו בשנת התרכ"ד-1864. הספר עוסק בהנהגת האדם מעת שיפול על משכבו עד הגיעו למקומו המיוחד לו. ספר זה הוא בן זוג לספרו "דרך חיים".

"ויגד יעקב": יצא לאור בליבורנו בשנת התרכ"ו-1866. ספר זה הוא בן זוג לספרו "פרסומי ניסא" והוא עוסק בהגדה של פסח ופירושה.

"שערי תפלה": יצא לאור בליבורנו בשנת התר"ל-1870. הספר דן בדיני תפלה על פי כוונת האר"י, מנהגיה, נוסחותיה, ומקורותיה, ודינים לקריאת חק לישראל.

"טוב להודות": יצא לאור בליבורנו בשנת התרלד-1874. ספר זה הוא בן זוג לספרו "מעטה התהלה", והוא מכיל פרוש נוסף רחב ומקיף מאד על כל ספר תהלים.

"קולו של יעקב": יצא לאור בליוורנו בשנת התרג"ג-1893. ספר זה הוא בן זוג לספרו "קול יעקב". זהו פרוש נוסף ומורחב על פרשיות השבוע וההפטרות.

"שלחן לחם הפנים": יצא בחלקו לאור בישראל בין השנים התשמ"ז-התשנ"א, 1991-1987. זהו חיבור ענק בן שבעה חלקים בענייני הלכה, חידושים ביאורים ומקורות על השולחן ערוך, והוא כולל מעל ג' אלפי עמודים של עיונים בהלכה. ר' לוי נחום הי"ו ממכון "חי חי" הוציא לאור ששה כרכים מתוך 21 כרכים. כך א': הלכות שבת, כך ב': הלכות שבת, כך ג': הלכות שבת וראש חדש, כך ד': הלכות תענית, ראש השנה ויום הכפורים, כך ה': הלכות סוכה וארבעת המינים, כך ו': הלכות חנוכה ופורים.

מגלת אסתר עם "מקרא מגילה": יצא לאור בישראל בשנת התשנ"ג-1993, על ידי הרב לוי נחום ממכון "חי חי". ספר מגילת אסתר כולל פירוש "מקרא מגילה" לר' יעקב רקח זצ"ל על המגילה.

ספריו ומאמריו של ר' יעקב רקח זצ"ל זוכים לצאת בכמה מהדורות, בחלקן אף מתוקנות ומהודרות בימים הללו שוקד ר' אליהו זוארץ הי"ו להוציא לאור את ספריו של ר' יעקב רקח זצ"ל, "אורח מישור" קישורים ליעקב" ו"דרך ישדר" בהוצאה מהודרת.

מאמריו וקונטרסיו של ר' יעקב רקח זצ"ל המופיעים בספרים נוספים

בספר "מעשה רקח" חלק שלישי לר' מסעוד חי רקח, שהודפס בליבורנו בשנת התרכ"ב-1862, בהשתדלותם של ר' יעקב רקח זצ"ל ואחיו ר' ציון חיים רקח זצ"ל צאצאיו של הרב המחבר, מופיע בסוף הספר "קונטרס מיני מרקחת" מאת ר' יעקב רקח זצ"ל. בו הוא כותב על הצדקה, דרכי התשובה שתהיה מאהבה, שבט מוסר על הספר התורה, שבט מוסר לעורר את האדם לשוב בתשובה, פירוש נושאים מתוך מגילת אסתר ופירוש נושאים מתוך החומש.

בספר "הלולא רבא", שהודפס בליבורנו בשנת התר"ך-1860, על ידי ר' חי מימון זצ"ל צורך בסוף הספר "מכאן ואילך מה שרמז הרב יעקב רקח" ולאחר מכן "מכאן ואילך מה שרמז החכם ושלם ר' ציון רקח".

הספר "תורת ה' תמימה", הודפס בליבורנו בשנת התרכ"ג-1863, כולל את חמשת חומשי התורה, לקראת סוף הספר הוסיפו את "תקון לחומה" והוא קצת תיקונים מגימטריאות. אשר הובאו בספר חומת אנך... מהגאון חידא זצ"ל... אנכי הקנתי קצת הטעויות של תורה לבר אנחנו נעלה... הצעיר ע"ה יעקב רקח ס"ט."

בספר "קריאי מועד", הודפס בליבורנו בשנת התרכ"ה-1865, זהו סדר ליל שביעי של פסח, סדר ליל שבועות, תיקון ליל הושענא רבא ותקון שבעה באדר. בתחילתו ובסופו הובאו דינים השייכים לספר זה שנתן לנו במתנה ר' יעקב רקח זצ"ל.

בספר הסליחות הנהוגות בין יהודי לוב ותונים "שפתי רננות" שהודפס בליבורנו בשנת התרכ"ה-1865, צרפו המדפיסים דיני תיקון חצות, דיני חודש אלול ודיני סליחות בהרחבה

שחיבר ר' יעקב רקח זצ"ל.

בספר "אגרות החיד"א", שהודפס בליבורנו בשנת התרכ"ז-1867, כותב ר' יעקב רקח זצ"ל הקדמה לספר הכוללת את תולדות חייו של החיד"א זצ"ל ורשימת ספריו בהרחבה תוך התבססות על מה שכתב ר' אברהם כלפון זצ"ל. וכן מתארים המדפיסים את פנייתם לר' יעקב רקח זצ"ל : "כי כתבנו ע"ע זה להרב הגדול והמובהק זה דודנו וזה רענו כבוד מורנו ר' יעקב רקח יצ"ו שואף זורח בקהלת קודש טראבלוס יע"א והוא שלח לנו מתנה הראויה להתכבד"

הספר "פרי עץ הדר", הודפס בליבורנו בשנת התר"ל-1870, זהו סדר ט"ו בשבט, ובסופו סדר הדלקת נר חנוכה ותפלה לשבת וסקלים ותפלה לשבת זכור. לספר זה צרפו המדפיסים ישראל קושטא וחברו את "פתח הסמדר - על פרי עץ הדר" לר' יעקב רקח זצ"ל הכולל את הלכות פירות ט"ו בשבט והלכות ברכת הנהנין.

המחזור לשלושה רגלים "מועדי ה'", הודפס בליבורנו בשנת התרל"ב-1872 ר' יעקב רקח זצ"ל חיבר פרוש להושענות בשם "ישועות יעקב" המופיע לאחר ההושענות ליום הראשון. הפרוש יצא לאור כספר נפרד "סדר הושענוות" בהוצאה מהודרת על ידי "אהבת שלום".

הספר לחג הבכורים "בכורים לה' " יצא לאור בליבורנו בשנת התרל"ה-1875, מאת ר' ישראל קושטא, המדפיסים הוסיפו בראש הספר את "מכתב ליעקב" על קריאת אזהרות מאת ר' יעקב רקח זצ"ל. הספר מכיל סדרים לערב החג, עם פיוט וקדוש היום.

הספר "זכרנו לחיים" לר' חיים הכהן זצ"ל, הודפס בליבורנו בשנת התרל"ה-1875, זהו ספר הגדה לפסח ובו מבקש ר' יעקב רקח זצ"ל מר' חיים הכהן זצ"ל להדפיס את התיקון לספרו של ר' יעקב רקח זצ"ל, "ויגד יעקב": "בסדר ברכת המזון, הדפיסו שלא מדעתי, דבחול המועד יאמר "מגדיל", מה שאין כן האמת" ובמשך 3 עמודים הוא מביא ראשונים ואחרונים המאשרים את דבריו.

בסידור תפלה לחמש תעניות "בית אב", שהודפס בליבורנו בשנת התרל"ז-1877 מפרט ר' יעקב רקח זצ"ל את ענין נשיאת כפיים במנחה של תענית ציבור.

הספר "הלולא רבא", הודפס בליבורנו בשנת התרמ"א-1881, נוספו בתחילת הספר תשעה עשר עמודים של מנהגי והלכות ל"ג בעומר מאת ר' יעקב רקח זצ"ל.

בספר פרוש על תהלים "כנף רננים", שהודפס בליבורנו בשנת התרמ"א-1881, מצרפים המדפיסים החכם ישראל קושטא וחברו, את "קונטרס י"ד יעקב" לר' יעקב רקח זצ"ל, אשר בו כתב באריכות כמה מעילה קריאת מזמורי תהלים.

צואתו של ר' יעקב רקח זצ"ל לבניו

בספרו "קולו של יעקב" ר' יעקב רקח זצ"ל מצווה את בניו: "ובהיותו מוטל על ערש דוי צדיק הזה מסלסל בצערו. אז הוחל לקרא ויקרא יעקב אל בניו ויאמר לכו בנים שמעו לי יראת ה' אלמדכם. החזיקו במוסר כי הוא מעוזכם. הנני הולך בדרך כל הארץ אל מקום אשר התהלכו אבותי לפני בית מועד ללקטון ועד גדול הקוצר לשחת ויצו אותם אני מבקש ונפקחו עיניכם והיתם מוכנים ומזומנים להוציא מחשבתי לפועל להדפיס לי שארית ספרי אשר טפחתי ורביתי. ואתנה ידעתם הצלו חמדתי וישבתי. כי זה רצוני".

קינה בערבית על מות ר' יעקב רקח זצ"ל

בספר "פרי קדש", שהודפס בתוניס בחדש תמוז התרנא-1891 מאת ר' צמח בן נתן הלוי, מופיעה קינה בערבית על אנשי חסד נאספים, ר' יעקב רקח זצ"ל.

פ"י האד אלאיאם אנפ'קדו מנא זוג' אג'צאן לאקהא באנואר פ'ע'ל אלחסן ואלתואב וכו'ף רב אלעלמין אלחאד הו הרב הכולל מופלא הסמוך כבוד מורנו הרב רבי יעקב רקח זצ"ל פ"י תריפולי בתאריך 22 אדר ב'...

אל השמועה כי באה סאהנא מא בלג'נא מן תריפולי במות אחד עאלם מחובב ענד אלאהלי אלסאלך פ"י שריעת אלרב ונאמוסהו אלקארי אלעאבד בכל קלבהו ונפ'סהו וכם צדרת מנהו כתב נאפ'עה פ"י אלדין מן לדת ריקהו רוא אלעטשאנין אלזכי אלפ'אצ'ל הרב ר' יעקב (ז"ל) במותהו לללפך חפ'יה פ"י אלקלוב מן לא יבכי מן לא יחזן לופ'אתהו? "חכם שמת אין לנו תמורתו!"

נשים לוביות בחוצאון שלנו

הסורלה מג'אדו

תקווה יולזרי-נעמן

“סורלה סורלה” נשמעו קולות האנשים במחנה ז'אדו. אותם קולות מהדהדים ולא מניחים עד היום. סיפורה של (ססיה) שושנה דבוש מספר על אנושיות וחמלה במקום חסר רחמים.

שביעי של פסח חלף. ההכנות ליום המימונה היו בעיצומן. לפתע נפתחה דלת הבית בבעיטה, שני גברים גבוהי קומה, האחד גרמני והשני איטלקי, התפרצו אל תוך הבית האיטלקי פתח את פיו ואמרו: “ביום רביעי תהיו על מזוודותיכם ותתייצבו עם ילדיכם בתחנה המרכזית” - ויצאו כלעומת שבאו.

בני המשפחה נבהלו ויצאו לרחוב. לתדהמתם, המוני אנשים התגודדו מבוהלים ומפוחדים, חסרי יכולת להכיל את רוע הגזרה. הסתבר שכלל קבוצת משפחות נמסר מועד ליציאה.

לאן ומדוע? לא ידעו להשיב.

המשפחות החלו לאסוף את רכושם, את הכסף והזהב לקחו אתם אך את מטלטליהם ניסו למכור לערבים, אך אלו צחקו ואמרו: “ברגע שתצאו מכאן, ניכנס וניקח הכול.”

יום הפקודה התקרב. ביום רביעי יצאו ססיה

ובני משפחתה אל התחנה, והנה לאורכה חנו כשתים-עשרה משאיות פתוחות להובלת בהמות. ליד כל משאית עמד שוטר וקרא את שמות האנשים. כל אחד שקראו בשמו חייב היה לענות “פרזנטה” (נמצא), וכך עלו כצאן למשאיות. הצפיפות הייתה נוראה, והמסע היה ארוך.

חמשה ימים וחמשה לילות ארוכים ומתישים עברו עליהם. ביום לא חסכה את שבתה השמש הקופחת, ובלילה - צינת הקור הקפיאה. בלילה הגיעו למבנה צבאי, שם פרשו שמיכות על הרצפה כדי לישון.

רעבים, צמאים ומפוחדים הגיעו אל “קמפו קונצ'נטרמנטו” (מחנה ריכוז). רק אז הבינו את גודל האסון שנחת עליהם.

המפגש עם השכנים היה מרגש, בבכי חרישי הוכנסו למחנה הריכוז. במחנה היו קמרונים (מבנים). כל מבנה היה מחולק באמצעות עמודים. בין עמוד לעמוד המרחק היה קצר מאוד, ובתוכו

הוכנסה משפחה שלמה. הצפיפות הייתה נוראה, ועל מנת שתהיה הפרדה וגם כדי לשמור על הפרטיות, פרשו שמיכות בין העמודים. הם ישנו על הרצפה.

הקאפו (המפקח) בחר מכל קמרון אדם אחד שתפקידו לערוך ספירת נוכחות בבוקר ובערב, היות שיצאנו כל יום לנקות את המחנה.

בכל ערב נכנס הקאפו עם אדם שסחב שק שהכיל בתוכו לחמניות מעופשות, והם חילקו לכל זוג נפשות לחמנייה אחת. כשבצעו את הלחמנייה היה יוצא ממנה שובל של אבק העובש. בלילה הראשון סירבו לאכול אך למחרת פשוט הרטיבו את הלחמניות, וכך יכלו לאוכלן. כשהאסירים ביקשו עוד אוכל, נאמר להם שאם ברשותם כסף יוכלו לקנות אוכל בשוק הערבים מעבר לגדר, וכך היה. מי שהשכיל להביא עמו כסף, קנה אוכל.

שוק הערבים ביקר את המחנה רק מספר

ימים, אך למרבה הצער, לאחר כשבוע חלו אנשי המחנה במחלת הטיפוס, ומאז השוטרים לא אפשרו עוד את קיום השוק. בוקר אחד נכנסו השוטרים וביקשו לקחת בת מכל משפחה כדי “לשמח” את החיילים. האבות הגברים החלו בתענית וערכו תפילות כדי לבטל את רוע הגזרה. התפילות אכן נענו כי המג'ורי (המפקד) נכנס אל המבנה ואמר שלוקחים את הבנות לבית-החולים לעבוד בתור אחיות. כשלושים וחמש נשים ונערות נאספו לעבודה בבית-החולים שבמחנה. בתוך

בכל ערב נכנס הקאפו עם אדם שסחב שק שהכיל בתוכו לחמניות מעופשות, והם חילקו לכל זוג נפשות לחמנייה אחת. כשבצעו את הלחמנייה היה יוצא ממנה שובל של אבק העובש.

בית-החולים שכבו החולים במצב סניטרי גרוע, שהביא למותם ממחלת הטיפוס, מהזנחה ומרעב.

אל בית-החולים הגיעו שני רופאים איטלקים, דוקטור אלפרדו בלקסטרו ואחיו דוקטור פורטונטו בלקסטרו. דוקטור אלפרדו היה איש אציל ורגיש - מיוחד במינו.

המג'ורי ג'ורג'יו, (המחא-אסמו) היה קשוח מאוד ורע. בהגיעו אל בית-החולים היה קורא לססיה “פיקולה (קטנה), הביאי קפה!” והכריח אותה להגיש לו את הקפה כשהיא צועדת על ברכיה וללטף את שפמו, כדי לשעשע את הצופים.

המג'ורי ביקש שבכל יום תגיע אישה או נערה כדי לנקות ולסדר את ביתו. הוא ערך רשימה מסודרת, והבנות היו מגיעות לפי תורן. כשהתור של ססיה התקרב, היא סיפרה לקלמנטה סיי, מנהל בית-החולים, שתורה אמור להגיע, ושהיא פוחדת מאוד. קלמנטה אסר על ססיה להגיע אל ביתו של המפקד ואמר לה שתסרב. ססיה פחדה שמה סירובה יפגע בבנות האחרות, אך קלמנטה סיי הרגיע אותה בטענה שעדיין אין להם פקודה ואישור לפגוע בהן, ולכן לעת עתה הן מוגנות.

כשהגיע התור שלה, אסר עליה אביה ללכת, ועל כך הוא נענש קשות: זרקו אותו לצינוק, שהיה מעין מערה חשוכה שבה שכנו עכברים. אביה והתענה וסבל מאוד במשך שהייתו בצינוק, אך עבורו הכול היה נסבל, ובלבד שבתו לא תיפגע.

אחד התפקידים של הבנות האחיות בבית-החולים בג'אדו היה להזריק לחולים זריקות. ססיה הייתה נערה פקחית וערנית מאוד, והיא שמה לב שכל מי שמקבל

זריקה היה נופח את נשמתו זמן קצר לאחר מכן. הקשר בין הזריקה למות האנשים הביאה למסקנה שזאת היא זריקת מוות “הרי ממילא האנשים חולים, מי ישים לב?” לכן כשהגיע תורה להזריק היא הזריקה את החומר לתוך המזרן במקום לזרוע החולה. החומר הרעיל פורר את המזרן. כשראתה כך היא הזהירה את האחיות שלא תבצענה הזרקות. כשהבחין בכך המג'ורי, הוא היכה את ססיה מכות קשות מאוד.

הקרבה לחולים גרמה לססיה ליפול למשכב, ובמשך שלושה שבועות היא קדחה מחום והייתה מחוסרת הכרה. למזלה הטוב, היא התאוששה מהטיפוס ולא קיפדה את חייה, אך לצערה, התעוררה כשעיניה היפות פוזלות.

בוקר אחד נכנסה ססיה אל חדרו של דוקטור אלפרדו בלקסטרו והבחינה כי פניו עצובות ואז הוא פתח ואמר לה כי עתה כבשו האנגלים את טריפולי, והוא נחשב לשבוי בידיהם, אך יותר מכול הוא הצטער בגללם. מצב האסירים במחנה היה כפי רע מכיוון שעל המחנה התנוסס שלט המזהיר שהמחנה נגוע בטיפוס, וכל מי שירצה לעזור יפסח על המחנה מפחד מהמחלה. כן סיפר על הפחד שלו מערביי ההרים העשויים להתקיפים ולהוציאם להורג, והם חסרי הגנה כלל.

מיד קם דוקטור אלפרדו בלקסטרו ממקומו וקרא לכל האחראים במחנה. הוא שבר את דלת חדר הנשק וחילק להם כלי נשק - כשלושים גברים קיבלו נשק ושמרו על המחנה כל הלילה.

בבוקר למחרת הגיעו כמה יהודים לעמדת

האנגלים הקרובה על פי הנחיית הרופא. השליחים סיפרו לאנגלים על המחנה ועל היהודים החולים בתוכו. השליחים נתפסו כבני ערובה, ולמחנה נשלחו ארבעה חיילים כדי לבדוק את השטח. כאשר הרפואי והפיזי של האסירים דאגו לכל צרכיהם. הם העבירו את החולים לטריפולי באמבולנסים, וחילקו להם אוכל ושתייה. לכל משפחה נתנו אוהל ודאגו למקלחות. את בגדי החולים שרפו, וקברו שמונה-עשר יהודים שקיפחו חייהם בשל הטיפוס באותו היום.

לאחר שדאגו לכל אנשי המחנה, הם שחררו את האסירים הבריאים אל העיר טריפולי ומשם לבנג'י. האסירים חזרו לבתייהם השדודים והחלו לשקם את הריסות חייהם עם עזרה של ועד הקהילה וחיילים מארץ ישראל שהתנדבו לצבא הבריטי בבנגאזי.

כשנה שהו ססיה ובני משפחתה במחנה ג'אדו. אביה קיפד את חייו במחנה. ססיה, אמה ואחיה איבדו את כליותיהם בשל המחסור הקשה בשתייה בזמן שהותם בג'אדו. בשנת 1949 עלו כולם ארצה.

בבית נאה מרווח ונקי, עם ריחות סלסה חריפה, ברינגה ועסידה יושבת לה ססיה ומספרת את סיפור חייה בבהירות והרהיטות כאילו היה זה רק אתמול. תקצר היריעה מלהכיל את הסבל, הכאב והצער שעברו. ססיה מעולם לא שיערה בנפשה שתצליח לבוא לישראל, תבנה בית, וילדיה ישרתו את המדינה.

ססיה שושנה דבוש. לוד 2012

צורי דורון דדוש

תום נעורים וציונות

בטרם קמה המדינה היו החיים בישראל קשים ומתוחים מאוד. אך למרות התנאים הקשים בארץ, רחשו היהודים בגולה כלפי הארץ אהבה עזה והכיסופים לעלות ארצה בערו בהם. בלוב נבטו ניצני הציונות בזה אחר זה, ותנועות הנוער קשרו קשרים אמיצים בין הנוער היהודי לבין ארץ ישראל. על אף הקשיים והאיסורים הרבים סיכנו בני הנוער את חייהם כדי להגשים את חלומם - לעלות לארץ ישראל. ג'וליה ברנס-תמם הייתה בת חמש-עשרה בלבד כאשר עזבה את בית הוריה ועלתה ארצה ללא ידיעתם. לפניכם סיפור לא רגיל על תום נעורים וציונות...

יש בהרצליה גברת יקרה, ג'וליה ברנס-תמם שמה. היא בשלנית ידועה, רבים מגיעים לביתה ללא הזמנה מראש ומסבים לשולחנה, והיא - בשמחה ללא גבול - מכינה את כל סוגי המאכלים הלוביים. ידה אמיצה במיוחד בהכנת קינוחים מסורתיים. המאכלים שלה אינם נופלים ברמתם מאלו אשר במסעדות הלוביות בנתניה, ואני עד לכך. "בגיל ארבע-עשרה נרשמתי לצופים, דבר שנשמר בסוד מפני הוריי כדי למנוע מהם להניאני מכך. בצופים התוודעתי לראשונה לשפה העברית, לטיולים, לאש לילה, לשירים, להרצאות על להקת האופרה, לריקודי העם. הפעולות בצופים הפכו אותי לציונית בכל רמ"ח אבריי. אהבת הארץ יקדה בלבי ובמוחי ולא נתנה לי מנוח. הערגה לישראל מנעה שינה מעיני, ולילות רבים התהפכתי על יצועי בחוסר מנוחה. "מתי אגיע לישראל?" זאת הייתה משאלתי, עת התעוררתי מלאה תוגה משנתי כילדה בת ארבע-עשרה שנים. גם השפה העברית כבשה את ישותי כליל, וכל היום הייתי שרה, ממש שרה, את המילים החדשות שרכשתי באותו יום. וכך לבי וישותי נהו אחר הרעיון הציוני על כל המשתמע מכך.

שניקרא לספינות הדיג. הסתתרנו בבית-העלמין. יחד היינו קבוצה של כשלושים ילדים בגילאים 14-17. כשנצטוונו לצאת ממחבואנו גיליתי מחזה מרנין לב, מסתבר שהיו קבוצות נוספות ויחד מנינו היינו לא פחות מכ-180 ילדים. ואז תפסו הבריטים את כולנו. החיילים הבריטים נהגו לפטרל בכל רחבי טריפולי כדי לעצור בעד צעירים כמונו שניסו לעזוב את לוב ללא אישור לארץ ישראל.

אספו אותנו כאסוף ביצים מהלול והובילו אותנו אחר כבוד לבית-הסוהר המרכזי בטרפולי. לאחר מספר דברי תוכחה שחררו את כל הבנות, לאחר שהתחייבו להתייצב למחרת בבית-הסוהר. את הבנים הכניסו למעצר. למחרת, עת הגעתי לבית-הסוהר, פגשתי את כל חברותיי מליל אמש וגם את כל הבנים ששהו בלילה במעצר. הכניסו את כולנו לחדר גדול, ואחרי שכולם ישבו נכנסו מספר חיילים בריטים ושוטרים ערביים ששמרו שלא נדבר זה עם זה. אחי יצחק ישב לידי והביט בי במבט שלא הבנתי את פשרו. שאלתי אותו: "אולי כדאי לתאם עמדות כדי שלא נינזק כתוצאה משקרים שנאמרו?" והוא ענה לי בלחש: "אל תדאגי לא ישאלו אותנו ולא כלום." הצעתי שוב לתאם עם כולם, שכביכול שתינו בבית-הקפה, והוא שוב היסה אותי: "יהיה בסדר," לחש. הגורל נוהג לתעתע כדרכו, ודווקא אותי, הצעירה מבין העצורים, קראו לקום וללכת אחרי אחד החיילים הבריטים.

השפה העברית כבשה את ישותי כליל, וכל היום הייתי שרה, ממש שרה, את המילים החדשות שרכשתי באותו יום. לבי וישותי נהו אחר הרעיון הציוני על כל המשתמע מכך.

הלכנו כבדת דרך בתוך כותלי בית-הסוהר ונכנסנו לחדר ובו שולחן, מנורת לילה ומספר קלסרים. שוטר ערבי נכנס והצטרף אלינו לשולחן. החלה החקירה. במשך כשעתיים הייתי תחת חקירה צולבת, כשהאנגלי אומר לשוטר הערבי מה לשאול. הם רצו לדעת מה עשינו בבית-הקברות, ולכן פנינו מועדות. תשובותיי היו ברורות וחד משמעיות. בתחילת החקירה הצהרתי בפאתוס: "אני לא פוחדת מאף אחד רק מאלוקים!" השוטר הערבי שאל אותי אם אני יודעת לדבר "עברני" (עברית). לא ידעתי מה זה "עברני" אז עניתי שאיני יודעת אף מילה בעברית, על אף העובדה שידעתי

ועוד איך ידעתי עברית, על בוריה. הם ניסו לקשר את ידיעת השפה העברית לעלייה ארצה, עובדה שהייתה גורמת נזק לי ולכל חבריי. חזרתי והסברתי שלא היינו בבית-הקברות אלא ישבנו בבית-הקפה שנמצא בקרבת מקום, והם עצרו אותנו בדרכנו הביתה מבית-הקפה בסמוך לבית-הקברות. לאחר שעייפו מתשובותיי הלקוניות, קמו שני המבוגרים ושאלוני אם דיברתי אמת ורק אמת, עניתי שכן. ודאי דיברתי רק אמת. הם סימנו לי ללכת אחריהם והחזירו אותי לחדר הגדול שבו שהו 180 הילדים. כאן ביקשו ממני להצביע על החברים שהיו עמי בבית-הקפה. הצבעתי על כל חבריי אחד אחד והוספתי כמה מאלה שמעולם לא ראיתי אותם. כל אלה שהצבעתי עליהם שוחררו, והשאר נשארו במעצר ושוחררו לאחר כחודש ימים.

ימים ספורים לאחר מכן הגיעה שמועה לאוזניי שיש ספינה נוספת המוכנה להפלגה לישראל דרך איטליה. השכנים שלנו, אח ואחות בוגרים יותר ממני, שאלו אותי אם אני מעוניינת להצטרף אליהם להפלגה לישראל. סיפרתי לאחי יצחק, והוא תמך ברעיון וגם הפעם שילם עבור ההפלגה.

שוב חזר הניגון. המדריכים מהצופים וחיילי הבריגדה עמם הנחו אותנו היכן להסתתר ומה לעשות, ואנוכי למודת הניסיון, כמעט בת חמש-עשרה, הייתי לעזר לאלה שלהם זאת הייתה פעם ראשונה. עם רדת החשכה הגענו למקום המפגש-המחבוא עד הגעת הספינה. בשעות הקטנות של הלילה הגיעה ספינה קרוב מאוד לחוף, כך שיכולנו לעלות אליה מיד.

הורם העוגן, ויצאנו לדרכנו. צמרמורת עוברת בגווי כשאני נזכרת באותם רגעים עת ניתקה הספינה שלנו מן היבשת האפריקאית בדרכה לאירופה ומשם לישראל. שעות לא רבות אחר כך היינו כבר בלב הים. הים היה סוער מאוד, הגלים היו גבוהים כהרים, והספינה חישבה להתפרק. היא התנדנדה פעם לימין ופעם לשמאל, וחשבנו שהספינה עומדת לטבוע בלילה חשוך ועלום זה. קראנו "שמע ישראל" והתפללנו שאלוקים יציל אותנו מכל רע, עד שוך הסערה. יומיים אחר כך הגענו לנמל סרקוזה באיטליה.

נציגי הג'וינט קיבלו את פנינו בנמל והובילו אותנו לכפר קטן, שם שיכנו אותנו בתוך רפת שרוקנה מהפרות ששהו שם טרם הגעתנו. ניקינו את הרפת שהייתה ביתנו למשך כשבועיים. כל מי שנמצא ברשותו דבר ערך יצא לשוק המקומי ומכר אותו כדי שיהיה לקבוצה מה לאכול. החברה מכרו טבעות, שעונים, מעילים - כל דבר שרק אפשר היה

למכור. הכסף עזר לנו להתקיים וגם להמשיך את המסע לרומא. הנסיעה לרומא הייתה מפרכת ומלאה סימני שאלה. אנשי העלייה לא הקלו עלינו ונאלצנו למצוא את דרכנו לבד וללא עזרה. בשלב מסוים שהינו בכפר איטלקי הנקרא "אולבנו רומא". בתחילה סירבו לקבל אותנו ברומא, ורק לאחר דין ודברים עם האנשים האחראים לעלייה עלינו על האנייה "גלילה" והגענו ארצה ב-9.3.1949.

הוריי, זיכרונם לברכה, לא ידעו מאום מהקורות אותי, ובכל פעם ששאלו היכן ג'וליה, סיפר להם אחי יצחק שאני ישנה אצל חברה טובה שלי. כשאחי חש שהדאגה הרבה החלה לפגוע בבריאות הוריי, הוא סיפר להם שאני בדרכי לישראל. סבתי היקרה, סבתא ג'וליה זצ"ל, בשמעה את הקורות אותי קיבלה

הים היה סוער מאוד, הגלים היו גבוהים כהרים, והספינה חישבה להתפרק. היא התנדנדה פעם לימין ופעם לשמאל, וחשבנו שהספינה עומדת לטבוע בלילה חשוך ועלום זה. קראנו "שמע ישראל" והתפללנו שאלוקים יציל אותנו מכל רע, עד שוך הסערה.

התקף חרדה, ולילות רבים בילתה בשעות הלילה בחצר הבית כדי לנשום אוויר - מרוב דאגתה לי."

בישראל הגיעה ג'וליה ל"שער העלייה", שם פגשה מדריך לובי בשם בוכובזה שהציע לה להתיישב בקיבוץ יבנה המזוהה עם מפלגת מזרחי. בשל העברית התקנית שבפיה היא עזרה לעולים החדשים להשתלב בקרב העולים הוותיקים. בקיבוץ יבנה, כמו כל ילדי עליית הנוער, היא למדה חצי יום ובמחצית השנייה עבדה בלול, ברפת, במטבח, בחקלאות ובכלל במה שנדרשה. בקיבוץ שהתה כשנה וחצי. כשהוריה הגיעו אף הם לישראל, היא נדרשה לשלם עבור הגעתם. עובדה זאת אילצה אותה לעזוב את הקיבוץ ולצאת לעבודה, ובכל חודש הייתה מגיעה למשרדי הסוכנות בתל אביב כדי לשלם סכום עבור הגעתם.

זהו סיפורה של ג'וליה ברנס-תמם, בת 79, ילידת טריפולי, אם לארבעה ילדים וסבתא לתשעה-עשר נכדים וסבתא רבא לתשעה נינים. ג'וליה אומנם איבדה את מאור עיניה לפני 49 שנים, אך את סיפור עלייתה ארצה היא מספרת עם ברכ בעיניים.

מאידך.

הוא הקים חברת הובלה, להובלת תוצרת חקלאית יחד עם כמה שותפים. וכדי להקים את חברת ההובלה, היה עליו לרכוש משאית שעלתה אז הון עתק.

אברהם צחק ואומר, שבכסף שהשקיע ברכישת המשאית, יכול היה לרכוש את חצי אשדוד.

בשנת 1963 אביו נפטר והאחריות על המשפחה שנותרה עם האמא נופלת שוב עליו. את הכל הוא לקח באהבה והקדיש את זמנו הפנוי בטיפול באחיו ואחיותיו. בין כל פעילויותיו, הכיר אברהם את נילי, בחורה נפלאה, בת העדה, הם נישאו והביאו ששה ילדים לעולם, בנות ובנים ואלה דואגים להגדיל את השבט ולהביא נכדים רבים להוריהם.

במסגרת עבודתו במשק החקלאי הוא פיתח שיטות ליעול העבודה ולחסכון בזמן ובכסף, והמציא פטנטים שונים בתחום, עד ששמעו הגיע למרחקים ונציגים של משרד החקלאות באו להתרשם ולראות את ה"מהנדס" המשרד את הציוד החקלאי. כששאלו אותו היכן הוא למד

בהוריו מעבר לתקופת החובה (תמיכת הורים) רק שלא יעזוב.

הזמן חלף אברהם השתחרר מצה"ל, ובאופן די טבעי הלך לעבוד על טרקטורים בחברה שעוסקת בפיתוח כבישים בדרום הארץ. בעת הזו הוא הפך להיות המפרנס היחיד במשפחתו בת שמונה הנפשות, כאשר אביו לא הצליח להסתגל לעבודות שהוצעו לו.

נפשו לא ידעה שלווה. הדאגה לפרנסת המשפחה הגדולה הביאה אותו למסקנה שעליו לחפש מקום מגורים במושב כלשהו, שם יוכל להוציא אל הפועל את יכולותיו המקצועיות כטרקטוריסט ולהגשים את חלומה השני - פיתוח עסקים. הוא גם האמין ביכולותיו לעמוד בכל הקשיים הכרוכים בהקמת והפעלת משק חקלאי, וגם על ידי כך לרתום את אביו לעשייה, היכולה להתאים לו.

לאחר חיפושים ובעזרת קשרי ידידות עם חברות המפעילות טרקטורים מצא אברהם יחידת משק במושב 'גבעתי' שליד אשדוד לרכישה בסכום עתק של 120 לירות. הוא אירגן את הסכום, הפך לחבר במושב וקיבל יחידה משקית מהוועד המכהן.

ואם חשבנו שבזאת נסתיימו התלאות של קבלה למושב, אז לא. ועד המושב התחלף, והועד החדש ביקש ממנו לפנות את היחידה שהוא ישב בה. הוא הראה להם את הקבלה על התשלום ששילם בעבור המקום אך הם סירבו להשתכנע וטענו שהועד הקודם לא היה מוסמך למכור. אברהם קרא למשטרה להסדיר את הסכסוך. שוטר שהגיע וראה את הקבלה על הסכום ששולם ובעבור מה,

גרש בבגדים פנים את חברי הוועד החדשים שהתנכלו לאברהם, ואמר להם שהקבלה חוקית ומאשרת את הרכישה שנעשתה.

במושב החל אברהם לעבוד לפרנסתו על טרקטור עבור משקים נוספים. מספר חודשים לאחר הגעתו למקום הוצעו לו שני בתים סמוכים שהתפנו בכניסה למושב, עם חלקות אדמה צמודות, הוא קפץ על המציאה - בית אחד בשבילו והבית השני להוריו. למותר לציין שאביו נרתם לעבודה החקלאית במשק, והחל לשקם את עצמו לאחר כמה שנים של בטלה מאונס.

חלום אחד בחייו של אברהם התגשם, להיות חקלאי. עכשיו הוא היה דרוך להשקיע את כל כוחו, אונו, מרצו וכישוריו כדי לתפעל את המשק החקלאי בהצלחה מחד, ולפנות לאפיקים נוספים ולהתפתח

באלה הידיים

נפלה בחלקי הזכות להביא כאן סיפור חיים הכולל נדודים רבים, רצון עז להצליח בחיים ופעילות נמרצת ומלאת התלהבות בכל מה שנגע או עשה. ועוד לא אמרתי די!

משה (זיגי) זיגדון

לא צלח בידם, הם נשארו במקום עד לעלייתם ארצה.

בשנת 1950 עלו והגיעו ארצה זוג הורים יצחק (זקי) ושרה כראדי, מטופלים בחמישה ילדים, ביניהם אברהם בן השתיים עשרה. הם נשלחו לגור במעברת פרדסיה.

באותה עת ימיה הראשונים של המדינה, הייתה זו תקופת צנע בארץ, והמצב הכלכלי היה קשה מנשוא. הוריו היו מחוסרי עבודה, וכמו כולם, חיפשו מקורות

אברהם כראדי הגיח לאור העולם בעיירה סירט השוכנת על חוף הים בין טריפולי ובנגאזי. המלחמה שהחלה באירופה נתנה אותותיה גם בלוב, ויהודי סירט החלו לעבור למיסרטה מיוחד זרועם של הכוחות הפשיסטיים שהתקדמו בתוככי לוב. משפחתו של אברהם נאלצה לברוח שוב והפעם לכפר הערבי בשם זעפרה ולהסתתר שם. עם סיום המלחמה שבו הוריו לסירט כדי לנסות להשתקם והדבר

לאחר זמן מה החליט שעליו להתקדם בחיים ועליו ללמוד מקצוע כלשהו שיהווה מקור פרנסה מסודר לעתיד. הוא נרשם לבית ספר "נעורים" ליד נתניה שם נלמדו מקצועות בתחום ציוד מכני הנדסי, הוא רכש ידע ונסיון בהפעלת הכלים השונים, אשר שימשו אותו לאחר מכן בהמשך דרכו.

עם סיום לימודיו אברהם התגייס לצבא ונקרא לשרת במקום שהכי מתאים לו - תחום התחזוקה, במסגרת הזו סיים קורסים שונים בהצטיינות וכחניך מצטיין המשיך בפעילות בתוך יחידתו, ותוך כדי שירותו הוא השתתף במבצע סיני במסגרת של חטיבה שבע.

כאשר הגיע מועד שחרורו, צה"ל סרב לשחררו, מפאת חיוניותו בתפקידו. ובתמורה להסכמתו להמשיך שירותו הצבאי העניקו שלוטונות צהל תמיכה

אברהם הוא אדם מאמין השומר על רוב ציווי הדת. ציבור המתפללים בבית הכנסת בו הוא מתפלל מצאו כי הוא בעל יכולות ווקאליות וכישרון מוזיקלי נהדר. על כן, ביקשו ממנו להיות שליח ציבור ולקרוא בתורה.

הנדרסה ענה בהלצה "בטכניון של לוב". מיותר לציין שלאברהם אין הסמכה כמהנדס וכל המצאותיו נולדו מכישרונו הטבעי. אגב הוא מעולם לא רשם פטנט על כל החידושים והפטנטים שהוא המציא, אילו היה עושה זאת, אזי יכול היה לנוח היום על זרי הדפנה.

ברכה נמצאה במעשי ידיו, הוא נחשב בזמנו לרפתן המצליח והגדול באזור, התפרסם בגידולי הירקות לתעשייה, טרקטוריסט ללא מתחרים. בכוחות עצמו ובעזרת בניו, הנוטלים היום חלק בטיפול במשק, הוא בנה במושב ממגורה ענקית לאחסנה של תבואות את עבודות הבנייה הוא העדיף לעשות במו ידיו ולא להעביר לקבלן אחר. למרבה הצער הממגורה עלתה באש, ועבודה של שנים רבות הפכת למאכלת אש.

קצרה היריעה מלספר את כל מעשיו ופועלו, אולם מן המעט שהבאתי כאן אודותיו, ניתן ללמוד איזה אדם יקר יש לנו בעדה, שבהחלט אפשר לומר שהוא מבוני הארץ לאחר קום המדינה. כמו כן ניתן ללמוד כיצד אפשר להגיע להצלחה כבירה בעזרת ראש בריא וחושב, חזון, מרץ ורק בעשר אצבעות.

כבר לא לבנות בלבד

מתי גילעד

"מצא אישה מצא טוב" למה? ככה! כי היכן שיש נשים יש שמחה! סיור במחוזות היהודים בלוב ביום אחד ומיוחד המוקדש לנשים ולבנותיהן מעיד על הדומה והשונה במשמעות ובאופי שהעניקו לראש חודש לבנות' בערים ובכפרים של לוב ועל אופן קיומו.

בנות - אבל זאת רק שמעה. בחנוכה הדלקנו נרות בחנוכייה עם שמן ופתיל ארוך. תלינו את החנוכייה על הקיר, והיא הייתה נשאת שם עד פורים (כמנהג 'מחיל אל חיל'), כמו השארת קסם הנס בתקופה שבין חג לחג.

הגב' ססיה שושנה דבוש מבנגאזי, סיפרה על יום כיף של נערות שונה במקצת הן באופיו והן במטעמו. רק הבנות הרוקות היו מתקבצות בבית אחד, שם היו מתאפרות, מתלבשות, מדברות וצוחקות כל אותו היום. על התפריט היו מחליטות ביניהן, לעתים היו מבקשות 'ביסטיל' - תפוחי אדמה ממולאים בבשר, ולפעמים העדיפו בשר "על-האש", והכול הוגש לפי מה שהתחשק. "אבי היה שוחט. על כן הבשר היה נגיש יותר בביתנו. הוא שחט, ואני הייתי ניגשת אליו, לוקחת חלקי כבש טעימים ושמה אותם על האש."

הגב' ווסינה הרמתי לבית חדד הובילה אותי אל מסרת'ה. שם הייתה אמה עורכת את ראש חודש לבנות' רק לנערות רווקות. "בראש חודש לבנות' הייתה חגיגה בבית שלנו. אימא הזמינה את הרווקות וחגגה להן יום של כיף מהבוקר עד הלילה. במהלך היום הוגשו מאכלים, שתייה, קקוויה (בוננים קלויים) וגרעינים לבנים. הבנות היו עושות חלואה (שעווה), מספרות סיפורים ומתופפות בדרבוקה. במסרת'ה החברות היו רק בנות המשפחה ובאופן טבעי הן אלה אשר השתתפו בחגיגה. אימא, שהייתה חביבה מאוד על כולם, הייתה מזמינה גם את עוזרות הבית שלה לחגוג עימנו. היום עבר באווירה כל כך נעימה ושמחה - שאי אפשר היה לשכוח אותו הרבה ימים אחר כך."

הנה לכם סיור במחוזות היהודים בלוב ביום אחד ומיוחד שהיה מוקדש לנשים ולבנותיהן. ראש חודש לבנות' קיבל אופי ומשמעות שונים בישראל של ימינו, והפך פעם ליום האם, אחר כך ליום האישה והיום הוא יום המשפחה.

בשיחה, בשירה וצחוק. היה זה יום של חגיגה ממש בשבילנו. אחר כך היינו אוכלות ארוחת צהריים שכללה קוסקוס ומפרום וקינחנו בספינדל - חבל שהיום אנחנו לא עושות ככה - "יא חסרה" על הימים?" רחל עלתה ארצה בשנת 1967 אחרי מלחמת ששת הימים. שאלתי האם המשיך מנהג זה גם לאחר שעזבו היהודים את לוב בשנות החמישים, והיא ענתה שלא. הכול הפסיק אז, כי לא היו מספיק נשים ובנות. הקהילה כולה הצטמצמה. על כן שימרה את המנהג בכך שהייתה נפגשת עם גיסתה לארוחת צהריים משותפת.

גם **הגב' מרצל'ה זרוג**, אשת דודי, נולדה וגדלה בטריפולי. בראש חודש לבנות' ערכו חגיגה גדולה מאוד בבית אמה. הגברת ג'וליה בן-דוד הייתה מוזיקאית שניגנה על פסנתר, כינור ומנדולינה, אך הכלי שאהבה יותר מכול היה העוד. את כישרונה המוסיקלי ביטאה בתוך המשפחה ובין חברים בהזדמנויות חגיגות. ראש חודש לבנות' היה כזה ועוד איך! "הבית שלנו היה מלא בבנות ונשים, אימא ניגנה והן שרו ורקדו. התקרבות הייתה עשירה במאכלים מיוחדים כמו "פרקה" - קוסקוס מלא אגוזים, שקדים וצימוקים. אחר כך חילקו ספינדל, זלביה ומחרוגה אלו ממתקים העשויים בצק מטוגן טבול בדבש, וכמובן היו גם בשר וחריימה. יום מיוחד זה נחגג בעקבות מעשה הגבורה של יהודית שכרתה את ראשו של אספסיוס הקיסר הרומאי. שבמעשה זה הצילה את עם ישראל מכליה. לשם האדרת שמן של הנשים היהודיות נחגג יום זה. בבית שלנו הסתובבה גם מעין שמעה האומרת שבשבע של חנוכה נולדות הרבה

נשים וגברים מכל הארץ יצאו לצפון כדי לציין את ראש חודש לבנות'. מזג האוויר האיר לנו פנים, השמש זרחה והשמים היו בהירים, רק הקור הצפוני הזכיר לנו את העונה בה אנו נמצאים. ביקור נהדר נערך בפיקיעין בבית הכנסת העתיק ופגישה עם היהודיה היחידה שנותרה שם כדי לשמור על בית הכנסת. משם נסענו לטבריה שם חיכתה לנו ארוחת צהריים עשירה במלון קיסר בטבריה, שלוותה בתוכנית אומנותית עם זמר וריקודים. מ"מ יו"ר הארגון יצחק בוכבזה זיכה את כולם בהדלקת נרות חנוכה. כידוע תמונה שווה אלף מילים והתמונות אכן ממחישות את שמחת המשתתפים.

בעקבות הכנס הנהדר בצפון ביקשתי לדעת כיצד חגגו את ראש חודש לבנות' בערים השונות בלוב. על כן מצאתי ארבע נשים מדהימות מהן למדתי שמחת נשים מהי.

הגב' רחל נחום נעמן עשתה את ימי נעוריה בטריפולי. היא הייתה צעירה מאוד כשחגגה לראשונה את ראש חודש טבת החל בחנוכה. וכך היא מספרת: "בת דודה שלי באה אלינו ולקחה אותי אל חברה שלה. שם נפגשו יחד בין חמש לעשר בנות ובילו יום של כיף - יום של בנות. היום החל בארוחת בוקר עם צלחת של פול מדמש, ואחר כך עוגות ושלוש כוסות "שיי-ערבי" שהוגש על מגש מתכת גדול. היינו יושבות ואוכלות על "לה-חסרה" - שטיח בעבודת יד של ערבים. את היום היינו מעבירות

כראפה - זה כל הסיפור

דינה דמן-דאבוש

המנחה עינת שרוף סיפרה על הבית שלה, שהוא בעצם הבית של כולנו.

השר משה כחלון סיפר סיפור משעשע. בדיון שנערך בכנסת הוא הציג נושא מסוים. יושב הראש של אותה הישיבה היה לא אחר מיצחק כהן - סגן שר האוצר, שגם הוא מכוחותינו. אחד מחברי הכנסת לא חדל לצעוק ולהפריע לשר לדבר. פתאום פנה כהן לשר ושאל אותו: "עלש קע ייעיט" (למה הוא צועק?). השר כחלון העיד שהוא לא יכול היה להשתלט על הצחוק שאחז בו. אחווה לובית. קובי ראובן ושרה מימוני הנעימו בשירים.

הקהל רצה שהערב יימשך עוד, ובדרך החוצה שמעתי טענה שהיה קצר מדי, אבל הרי הסיפור לא תם, הוא רק מתחיל.

מאיר כחלון - יו"ר הארגון העולמי של יהודים יוצאי לוב, סיפר על ההתמודדות עם הפרעות בלוב וכן העלה על נס את המשפחה הנחשבת אצלנו לערך עליון. נורית דאבוש, ששימשה כיו"ר הרשות השנייה, סיפרה בגילוי לב שכשמונתה לתפקיד "זכתה" ל"קבלת פנים" מזלזלת ואכזרית משהו של חלק מבעלי התפקידים בטלויזיה המסחרית, הן בשל מוצאה המזרחי והן בשל השיוך המגדרי (אישה). מי צפה את הקשיים האלו? אביה. מי חיזק את רוחה כאשר הייתה צריכה להתמודד עם היחס אליה? כן, שוב אביה.

יהודית אנושי סיפרה בחן רב את סיפור היכרותה את האיש אשר לו היא נשואה.

בחול המועד סוכות, במסגרת פסטיבל מספרי סיפורים בתאטרון גבעתיים, התקיים ערב של "קהילת לוב מספרת". לא היה זה ערב סיפורים של "קאן ומקאן" (היה היה), אלא סיפורים אישיים וחוויות שחוו המספרים עצמם, שרובם ככולם אנשי ציבור ידועים מקרב יוצאי לוב. כל המספרים תיבלו את סיפוריהם בשפה היהודית לובית, לשמחת הקהל באולם שהיה מלא עד אפס מקום. הבכיר שבמספרים היה השר משה כחלון (שלהפתעת כולנו ולצערנו, הודיע ימים ספורים אחר-כך שהוא פורש מהחיים הפוליטיים). השר משה כחלון, שלמה לחיאני, ראש עיריית בת-ים, וששי גז, מבכירי הפרקליטים הפליליים בארץ, התחרו ביניהם למי יש "האימא הכי טובה".

THE APA AWARDS

הלוחש לכרישים

במקום הראשון

משה (זיגי) זיגדון

בגיליון הקודם פורסמה כתבה שכותרתה "הלוחש לכרישים" - סיפור וצילומים של הצלם עמוס נחום. במהלך פרסום הגיליון שמחנו להתבשר על תחרות צילומי טבע שנערכה בארצות הברית, ובה השתתף, כמובן, גם עמוס. עשרות אלפי צילומים נשלחו למערכת התחרות עבודותיהם של מיטב צלמי הטבע בארצות-הברית וגם בעולם הרחב. והנה, לשמחתנו כי רבה, זכה הצלם עמוס נחום במקום הראשון מבין 28,000 צילומים, כן עשרים ושמונה אלף צילומי טבע ונוף שהוגשו לתחרות. הצילום זכה במקום ראשון מעל כל הקטגוריות. הצילום הזוכה מציג כלב-ים הפוער את פיו רגע לפני שהוא בולע את הפינגווין הקטן, מדהים ומרגש כאחד. בשיחה עם עמוס עולה שהוא המתין שעות על גבי שעות במים הקפואים מתוך מחשבה שהוא יצליח לצלם התרחשות שכזאת. אנו חשים גאווה בהישג ושולחים לו את ברכותינו.

ביקור של מר יצחק תשובה במוזיאון יהדות לוב בהדרכה של אבי פדהצור אוצר המוזיאון

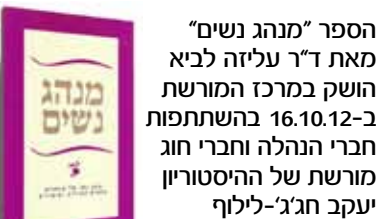
השר משה כחלון מבקר בשמחת בית השואבה שהתקיימה ב-3.10.12 בבית כנסת בושאיף במושב זיתן. כבכל שנה גדשו קהל רחב ובני קהילה את רחבת בית הכנסת ביום ההילולא המסורתית.

בתמונה משמאל: ד"ר יצחק בן גד ויו"ר הארגון מר מאיר כחלון עם סגנית השר גילה גמליאלי.

ביקור מורים במרכז מורשת יהדות לוב בהדרכת פנינה שחר ובנימין דורון. בתום הסיור הוענק למורים ספרו של יצחק בוכובזה "הילד מהכניסה השלישית" עם הקדשה וחתימת המחבר כשי וכמזכרת.

הספר "מנהג נשים" מאת ד"ר עליזה לביא הושק במרכז המורשת ב-16.10.12 בהשתתפות חברי הנהלה וחברי חוג מורשת של ההיסטוריון יעקב חג'ג'-לילוף

ברכות ואיחולים

לדבורה ורפי טבול
להולדת הנכדה רוני
לרבקה אוזן (לבית דבוש)
להולדת הנינה - מור

כוס תנחומים

לשמעון דורון ובני משפחתו
במות האם ברוריה דעדוש
בת רחל וכלאפו חטב
מן השמים תנוחמו
ולא תוסיפו לדאבה עוד

כנס עת שערי רצון באילת

שמעון דורון (דעדוש)

כנס עת שערי רצון התקיים השנה באילת בשל זאת הוחלט הוסיף לילה נוסף לכנס כדי לא להקשות על המתארחים את החזרה הביתה במוצאי שבת.

המספר הרב של המשתתפים חייב את הארגון לשכור חדרים במלון נוסף בקרבת מקום, כדי לאפשר לכל המעוניינים בכך להשתתף בכנס החשוב - "עת שערי רצון" שכלל תפילות ומופעים הקשורים לימים הנוראים.

לאחר הרישום וההתכנסות הראשונית החלו ההתרגשויות הראשונות. בני משפחה שלא התראו זמן רב נפגשו במקרה בכנס, חברי ילדות החליפו חוויות ועדכונים על הילדים והנכדים. באחת מפילות בית המלון התגודדה חבורה קטנה שהחלה לשיר ול"דברק" שירים לובים, ואט אט הקבוצה הלכה וגדלה, ופייטנים מקצועיים ומזדמנים הפליאו בקולם הערב. סופרו בדיחות וסיפורים בערבית שהצחיקו את כולם.

לקראת ערב התכנסו כל החברים לאירוע הגדול, שכלל דברי ברכה מפי יו"ר הארגון, מר מאיר כחלון, שירים ופיוטים לחגי תשרי בנוסח

זוכרים ומנציחים את נרצחי הפרעות בלוב

הגב' מרי חג'ג' לילוף והאחות הגב' יהודית סרמונטה, שאביהן נרצח בפרעות 1945, מדליקות נר זכרון לזכר הקורבנות הפרעות בלוב בטקס שהתקיים באגודתה ברחבת בית הכנסת "דקר בנתניה" שהתקיים ב-14.11.12.

יהדות לוב, והצגה לובית של הצמד המקסים יהודית אנושי ושלומי נעים. כשעלתה הלהקה "פרחי בלוב" הייתה התרגשות רבה למשמע הדור הצעיר שהפליא בפיוטי ראש השנה ויום כיפור. כמובן שהקהל הצטרף בכל הזדמנות, ומחיאיות הכפיים היו עזות.

אך מעבר להופעות ולשירים, הכנס הגיע לשיאו בפיוטים ובתפילות ערב שבת. למחרת נאמרו הסליחות, השחרית והמוסף. הסליחות התחילו בשעת בוקר מוקדמת ולו ב"שאי עם חראראת" - קפה ועוגיות. לאחר מכן התחילו הן הפייטנים והן הקהל לקרוא בפיוטי הסליחות קטע אחר קטע. ואני, שזה זמן רב לא שמעתי סליחות, נזכרתי באבי (יוסף דעדוש, ז"ל), שהיה מעיר את אחי ואותי בשעת בוקר מוקדמת בימי הסליחות כדי לשמוע ולקרוא סליחות בבית-הכנסת "יד הקדושים" בבת ים. הקולות והריחות של אותו בוקר בכנס באילת העלו בי זיכרונות מבית אבא כפי שחוויתי עשרים שנה קודם לכן. הסליחות התחלפו בשחרית עם קולות וצלילים מוכרים של הדלאלה המוכרת והמוכרת מצוות לקהל המתפללים. אחר כך הגיע עת המוסף האחרון. חזק ואמץ!

טקס אזכרה להנצחת זכרו של ר' ציון ביתאן

יוסף ג'יאן

לנוחות העולים לקבר נבנו פרגולה נאה מצילה וספסל. קהל רב הגיע להילולה. נערכה תפילת מנחה, נקראו פרקי תהילים מסביב לחלקת הקבר, ובסופם תפילת האשכבה לאדם גדול בחכמה "החכמה מאין תימצא" לעילוי נשמתו. לאחר מכן נתפנה הקהל לסעודה עשירה לעילוי נשמת הצדיק, ערב ההילולה נחתם בתפילת ערבית. יהי רצון שזכותו של הצדיק תגן עלינו. אמן.

ר' ציון זצ"ל היה גאון עצום בתלמוד בקבלה ובהוראה, נין ונכד למשפחת תלמידי חכמים גדולים בתורה, דיינים וראשי אב בית-דין. הוא הרביץ תורה כחמישים שנה בקהילת טריפולי והעמיד תלמידים רבים. הם ותלמידיהם היו מאורותיהם ורבניהם של קהילות לוב עד היום הזה. עליו נאמר כי "מציון תצא תורה". האגן הזאת אשר שמתו מצבה על קבורת הנשר הגדול בעל הכנפיים גדול בתורה ומרביץ תורה" - כתובת זאת נחקקה על מצבתו. זכה ר' ציון זצ"ל לכינוי הרמב"ם, מגדולי רבני ישראל בכל הדורות.

Ariel Arbib

L'Aiyad (Le Festività)

l'attesa delle feste, in un nuovo ghetto italiano, così come era vissuta da una famiglia tripolina

Finita l'Estate, rientravamo a casa dalla lunga vacanza al mare ed immediatamente si cominciava a respirare un'aria di attesa in quelle due prime settimane di Settembre. Gli acquisti per la scuola, il nuovo grembiule blu, col suo collo bianco di celluloido, il fiocco candido di nylon e la cartella, erano le prime cose che andavano a pesare sul bilancio familiare assieme ad un analogo corredo scolastico per mia sorella Luisa, all'inizio dell'Autunno.

La visita alla cartoleria sotto casa, era poi l'appuntamento più atteso, per me e mia sorella. Entrando, l'odore accattivante del legno delle matite e della colla dei libri e dei quaderni, ci avvolgeva completamente e come un suadente afrodisiaco ci faceva dimenticare che quelli sarebbero diventati gli strumenti terribili ed amorfi, con i quali ci saremmo poi dovuti confrontare con dettati e tabelline. Mi son sempre chiesto allora perché al dettato, con la stessa identica matita, il mio compagno di banco prendesse sempre un bel 10 ed io mai più di un misero 6, o 7...

Due quaderni a righe e due a quadretti, più un quinto per la "brutta". Un album da disegno, gomme da cancellare, temperino e matite colorate dalle punte acuminate come frecce ma, soprattutto il "Sussidiario", una sorta di libro di tuttologia, pieno di foto e figurine, dove la storia romana veniva raccontata con didascalie e disegni a colori che ricordavano molto i fumetti dell'Intrepido.

Questo però non era l'unico pensiero per i miei genitori alla fine di quegli anni cinquanta a Roma. Settembre voleva dire soprattutto l'arrivo dell'Aiyad...le Feste, con tutti i loro inderogabili e faticosi preparativi.

Ogni anno, questa diveniva una data faticosa per tutta la famiglia, ma soprattutto per mia madre: Esther Uzzan z'f sposata Arbib, da tutti conosciuta e chiamata familiarmente Thera. Simpatica, grassoccia, estroversa, ammiccante, adorabilmente sarcastica, sempre sorridente e accomodante, rappresentava esattamente lo stereotipo della tipica madre ebrea tripolina. Tenera, premurosa e nello stesso tempo

caparbia e stimolante, si dimostrava in oltre per noi figli sempre decisa e pronta nell'elargire i propri consigli o prendere decisioni sul cosa era meglio per noi... non so perché, ma ci azzecava quasi sempre!

Mamma, papà con tre figli maschi ed una femmina, arrivarono a Roma da Tripoli nel 1948 (io venni al mondo un paio di anni più tardi) con tutto quel bagaglio indissolubile di tradizioni e speranze che ogni Ebreo che lascia il suo paese d'origine per uno nuovo, porta immancabilmente con sé.

Roma era allora una città accogliente, con un piede ancora nel passato ed un altro teso verso un futuro ancora molto incerto. Una città di burocrati e artigiani, che si sforzava, con quella tipica pazienza somiona tutta romana, di risollevarsi dai disastri della guerra, in un momento particolarmente difficile in cui, tante delle cose necessarie erano ancora rare ed introvabili.

Nel Vecchio Ghetto invece, in quei primi anni cinquanta, l'atmosfera nei suoi vicoli era ancora più cupa, lenta e nervosa che all'esterno di essi ed anche le attività religiose di conseguenza, erano meste e rallentate. Gli Ebrei romani, decimati dalle razzie nazi-fasciste del 16 Ottobre del '43 e dalla strage delle Fosse Ardeatine, distrutti moralmente si sforzavano con fatica di dimenticare gli orrori patiti, riprendendo lentamente le loro abitudini e quelle antiche attività di piccolo commercio in cui erano sempre stati abili. Qualche anno prima, le scuole e le Sinagoghe, chiuse dal fascismo, finalmente avevano riaperto i battenti, facendo riaffiorare a poco a poco l'orgoglio e la fiducia che erano stati strappati via con indicibile violenza.

A differenza di altre genie, gli Ebrei tripolini non riescono a rinunciare a caricarsi dietro tra i loro bagagli, ovunque siano costretti ad andare, tutti quegli oggetti e strumenti ed utensili di uso quotidiano, indispensabili a mantenere vive e immutabili le proprie tradizioni culinarie. Queste ultime, assieme alle osservanze religiose, hanno creato l'amalgama che ha mantenuto per secoli intatta la loro matrice sanguigna e lasciato una lunga scia nella Storia

ebraica non solo nel Mediterraneo.

Per moltissimi anni, anche in casa nostra, la presenza divenuta familiare di questi arnesi in cucina, dimostrava la nostra inscindibile appartenenza a quella cultura di cui, in quegli anni francamente non ne capivo e non ne apprezzavo a fondo tutte le diverse sfumature.

Setacci, pentole, mortai, macinini, bracieri di terracotta, ventagli di paglia intrecciata e tanto altro, ingombravano e riempivano gli armadi, i tavoli e i cassetti della cucina. Alcuni di questi, appesi sulle pareti lucide e piastrellate, erano esibiti come stendardi, richiamandoci costantemente al Paese da cui provenivamo.

La dispensa, poi era la vera roccaforte di mia madre. Lì dentro stipava, di tutto: essenze profumate, incensi, ogni specie di spezia, ogni tipo di legume secco, di frumento, di orzo e di farine. Barattoli di vetro e di latta, allineati ordinatamente, racchiudevano prelibatezze e leccornie di ogni tipo, preparate con amore e metodo antico, quali le immancabili e onnipresenti roschette, una sorta di ciambelline salate e dolci.

Caffè, zucchero, thè nero, foglie di menta essiccata, assieme a mandorle ammiccanti e a nocciole salate, facevano compagnia ad arachidi e semi di zucca tostate. Quando si aprivano le ante di quegli armadi, si veniva assaliti da un mix di profumi e di fragranze che, assieme all'odore di mia madre, ancora conservo in un angolo remoto della mia mente.

Sebbene a Roma in quel periodo vivessero solo poche decine di famiglie ebraiche libiche, ciò non di meno, le tradizioni e le ricorrenze e gli obblighi della Casherut (regole alimentari), venivano tenuti ancor più da conto ed anche in funzione di questo, casa nostra era divenuta una sorta di tappa obbligata per tutti coloro che da Tripoli passavano per la nostra città.

Non c'era Shabbat che papà non tornasse a casa dalla Sinagoga con qualche ospite incontrato là per caso e non c'era festività durante la quale non fossero presenti, intorno alla nostra tavola, almeno una dozzina e a volte più,

graditissimi ospiti, locali o di passaggio. L'occasione era buona per i miei genitori ed i miei fratelli più grandi, per riuscire ad avere notizie fresche degli zii, dei cugini e di quegli amici che non avevano ancora lasciato la Libia; in un periodo in cui il telefono era una rarità e la posta sottoposta a censura dalle autorità libiche, quello era senz'altro il metodo "più sicuro" per tenersi informati sugli avvenimenti a Tripoli e sulla salute dei propri cari.

Molto spesso, alcuni dei nostri ospiti ricambiavano l'invito portando come dono a mia madre prodotti originali della Libia, introvabili allora a Roma e che finivano inesorabilmente tra gli scaffali già ridondanti della nostra dispensa.

In una di queste occasioni, per la prima volta in vita mia, assaggiai il Lagby (latte di palma), mi piacque a tal punto che poi, sgattaiolando non visto in cucina, riassaporai di nascosto quel dolce nettare, abbassandone sensibilmente il livello nella bottiglia ed alzando però impietosamente il tasso alcolico nel mio sangue di bambino.

Rosch ha Shanà. Il Capodanno, è la prima delle festività ad arrivare con la prima luna nuova d'Autunno. E' considerata una tra le festività più gioiose e allegre del calendario ebraico. La solennità delle preghiere ed il suono dello Shofar (corno di montone) in Sinagoga, si contrapponeva poi in casa, con l'allegria del Seder (brevi assaggi di cose dolci, con propiziazioni e benedizioni) che precede la cena.

Un'allegorica alternanza di benedizioni e scongiuri, accompagnano l'assaggio dolcissimo dei frutti carnosì di fine estate, quali fichi, datteri, melograni profumati con l'acqua di fiori d'arancio,

marmellate di mele cotogne e tanto altro, il tutto immerso senza risparmio, in abbondante e suadente miele e zucchero. Questo per propiziare, con l'inizio del nuovo anno, abbondanza e dolcezza per tutti.

Ed ecco poi l'attesissima cena! Un susseguirsi, quasi maniacale di piatti succulenti, tipici della tradizione libica, uscivano caldi ed ad ondate dalla cucina di mia madre, la quale per intere giornate, ne aveva curata con fatica la creazione.

corteggiatissimo signor Angelino, fino a quando la tavola era pronta e apparecchiata per il Seder, una serie di pesanti incombenze e sgradevoli operazioni erano già passate per le mani di mia madre, come la casherizzazione (lavaggio rituale) di tutte le carni, la preparazione anticipata delle due abbondantissime cene e altrettanti pranzi e Sedarim (plurale di Seder) che la Festa contemplava, la preparazione delle Hallot (il pane), cotte nel mitico "forno palestinese", delle frittate di bieta e di porri delle Berahot (Benedizioni) per il Seder, la zucca fritta, la testa d'agnello e le marmellate di mele cotogne (avete mai provato a sbucciare una mela cotogna?) e tanto altro che ora tralascio per pietà verso il lettore.

Non passava nemmeno una settimana dalla fine di questo eccitante tourbillon culinario, che un altro appuntamento altrettanto solenne, anzi il più solenne, stava per arrivare: lo Yom Kippur.

Dieci giorni esatti dopo il Capodanno arriva puntuale il giorno dell'Espiazione. Poco più di un giorno intero di digiuno che ogni Ebreo adulto, dopo i tredici anni di età e dopo il suo Bar/t Mitzvā deve obbligatoriamente osservare.

Benchè si tratti appunto di un digiuno, anche questa ricorrenza ha comunque delle sue precise incombenze legate essenzialmente alla tradizione religiosa, ma anche a quella culinaria.

C'è un prima e dopo digiuno da gestire dal punto di vista gastronomico, ma verso di me e mia sorella, ancora troppo piccoli per entrare in obbligo, c'era per mia madre, anche un durante...

Due sono le cose di questa solenne ricorrenza di qui ho ancora un preciso e nitido ricordo: il Bulu ed il pollo!!

Il primo è un dolce tipico fatto come un grosso maritozzo, più compatto e con grani di anice e chicchi di uva passa all'interno, con il quale, assieme ad un caffè caldo si usa ancora oggi sdigiunare all'interno della Sinagoga alla fine delle preghiere serali.

Il secondo, il pollo, è ovviamente il noto pennuto di cui, da quegli anni, non mi cibo più e ora vi racconto il perché...

parta prima

Ruben (Bino) Addadi

Storielle Tripoline

Utopia

La macchina
del tempo
funziona

Nota dell'Autore: Tutti i riferimenti a persone in vita, o purtroppo in Paradiso sono veri.

Le conclusioni sono invece sono una libera immaginazione dell'autore.

Salve a tutti i cari amici.

E' l'estate del 1967 a Tripoli infuocata dal sole e precisamente il mese di Luglio. E' gia' passato un mese dalla Grande Riconciliazione fra tutte le Comunita' che vivono in Libia, dove si e' finalmente deciso che nonostante tutti i tumulti tragici dell'inizio di Giugno non vale la pena di farci trascinare dal gorgo senza fine del Medio Oriente e dei vari Stati Arabi o Africani. L'Europa viene vista con sospetto. Gli Stati Uniti, se vogliono il nostro petrolio lo devono pagare salato e se no ce lo beviamo. Qui siamo in Africa, abbastanza lontani dal mondo civile, circondati dal deserto e dal mare, siamo ricchi di risorse naturali di tutti i tipi, il paese e' praticamente disabitato, possiamo allegramente fregarci di tutto e di tutti e pensare solo alla bella vita

Dani

che noi conosciamo.

Gli incontri della Grande Riconciliazione hanno avuto risultato grazie alla lungimiranza dei maggiorenti delle varie comunita', inclusi il Re Idris I, il Principe Ereditario Sayyid Hassan, Il primo Ministro Abd Al Kadir al Badri, il Presidente della Comunita' Ebraica Zakino Habib, il Presidente dell'Organizzazione Ex Coloni Italiani Ambasciatore Alvera', il presidente

della comunita' Maltese Dott. Cassar e il presidente della comunita' Greca Georges Georgiadis.

La Grande Riconciliazione e' un esperimento sociologico e antropologico unico al mondo, mai provato e di portata

Lelio

storica. E' un Utopia che si basa sulle rivelazioni della Macchina del Tempo e consente di guardare nel futuro di ogni singola persona e decidere come mutare a priori la vita di ognuno e di tutti in grande armonia. Cosi' ad ogni partecipante della Grande Riconciliazione viene assegnato un nuovo ruolo ed una nuova funzione nella vita futura adattata a quanto rivelato dalla Macchina del Tempo. Naturalmente vengono prese in considerazione solo funzioni positive e ottimistiche. Niente fanatici religiosi e non, guerrafondai, rivoluzionari, fomentatori di disordini, ladri, assassini, stupratori ecc.

Per quello che riguarda i componenti della Comunita' Ebraica del 1967, la Macchina del tempo ha fornito risultati molto favorevoli, basati sull'esperienza riuscita del futuro a Roma, in Israele e in giro per il mondo.

Grazie ad un perfezionamento Israeliano della Macchina del Tempo (loro la chiamano Kippat HaZman e la vendono a carissimo prezzo), che funziona solo per i componenti della Comunita' Ebraica in Libia, siamo anche riusciti a fermare il nostro orologio biologico che si e' bloccato all'Anno Domini 1967.

Ciononostante abbiamo potuto, pur rimanendo giovani, studiare, sposarci, avere figli e addirittura nipoti che di fatto sono nostri coetanei e amici di spensieratezza.

I risultati per gli appartenenti alle Comunita' Italiane, Maltesi, Greche ecc. sono stati decenti ma non straordinari e quindi il loro futuro e' rimasto uguale con l'unica modifica di poter continuare a vivere e prosperare in Libia.

I risultati per le comunita' Arabe/Mussulmane, Turche/ Mussulmane, Berbere/Mussulmane, Tuareg/ Mussulmane e Fezzanesi/Mussulmane, sono stati o mediocri o disastrosi soprattutto a seguito dei moti rivoluzionari iniziati nel 2011 e mai conclusi, per cui si e' deciso di mutare il loro futuro nel contesto della Grande Riconciliazione ed assegnare loro una funzione modesta, ma se non altro pacifica e positiva. Senza fretta e probabilmente nei secoli futuri vedremo se sara' possibile migliorare la loro situazione usando altre prerogative innovative della Macchina del Tempo che gli Israeliani stanno perfezionando.

Uniche eccezioni per questa comunita' Arabe/Mussulmane ecc. sono stati i membri della famiglia Turca/ Mussulmana Muntasser per i quali i risultati sono stati decenti e per cui si e' deciso all'unanimita' di assegnare loro i Dipartimenti Generali del Culto del Te' in tutte le maniere (dolcissimo, amaro, con la schiuma, con o senza noccioline). Si sta valutando seriamente se assegnare loro anche il Dipartimento del Caffe' (Espresso Escluso).

Ultimissima eccezione e' stata fatta per Mohammed Milliti (quello delle barche del lungomare e del Lido). Gli abbiamo assegnato il compito non facile di Direttore dei Porti di Diporto dove sono ormeggiati i nostri panfili.

Come detto, i risultati per i membri della Comunita' Ebraica sono stati in gran parte favolosi e quindi la difficulta' unica e' stata di dover scegliere fra i tanti candidati per ogni singola funzione futura.

A me sono stati assegnati due ruoli. Il primo, non facile, di scegliere fra gli amici della mia generazione e distribuire i ruoli. Ho svolto questo ruolo con successo e con una giusta dose di nepotismo.

Il secondo ruolo e' appunto di vedere cosa la Macchina del Tempo potra' fare nei secoli futuri per le comunita' Arabe/Mussulmane ecc. Comunque non c'e' fretta.

La scelta dei ruoli per i componenti della Comunita' Ebraica non e' stata facile e per il momento sono arrivati alle seguenti scelte intermedie. Cari Amici, vi prego

Franco

di aiutarmi e di proporre altri candidati/ funzioni a vostra scelta:

- Dani Mimun: Direttore Generale dei Panifici e Pastifici Nazionali nonche' Direttore Generale del Ministero dell'Illuminazione
- Walter Arbib: Ministro Degli Esteri e Propaganda e Direttore Generale dell'Aviazione Civile
- Roberto Buaron: Ministro delle Finanze
- Roger Abravanel: Ministro dell'Industria e Commercio
- Dodi Zard: Ministro del Turismo e dello Spettacolo
- Herbert (Bebo) Arbib: Direttore Generale del Ministero Dell'Energia
- Lelio Nahum: Ministro delle Risorse Ittiche (predentemente anche Ministro del Tennis, ma poi defenestrato a causa

Roger
Roberto
Dani

delle tattiche di gioco dilatorie)

- Roberto Labi: Ministro dei Giochi D'azzardo
- Giorgio Raccah: Ministro della Stampa
- Rav Alfonso Arbib: Ministro degli Affari Religiosi
- Franco Cohen: Direttore Generale del Ministero della diffusione capillare e su scala nazionale delle calze da donna
- Elio Giuli e Dan Nunes Vais Co Direttori Generali del Bridge
- Denise Luzon: Direttrice Generale della Biblioteca Nazionale
- Desi nata Raccah: Curatrice del Museo Nazionale
- Dido: Ministro Plenipotenziario per Burik, Mchuma e frattaglie varie
- Fagio: Direttore Generale del Ministero delle Leccornie, incluso il torrione bianco spaccadenti
- Membro a scelta della Famiglia Fellah – Dar El Kish: Ministro dello Sport e Direttore Generale del Comitato Olimpico
- Krisi: Direttore Generale del Dipartimento del Panino col Tonno e Felfeluchuma

- Sono ancora liberi questi e altri ruoli:
- Ministero della Ricerca Scientifica per cui propongo ad onorem, mia moglie il Prof. Lia Addadi
- Rettore dell'Universita' di Sidi Al Masri 3 per cui propongo il Prof. David Meghnagi
- Ministero dei Trasporti
- Ministero Importantissimo della Alta Culinaria Generale, dove i candidati sono troppi e per cui si pensa di stabilire

vari Ministeri ciascuno con indizzi specifici e mirati.

Oggi, alla fine dell'A.D. 2012, visto che non c'e' stata la fine del mondo, possiamo trarre le conclusioni di questo straordinario esperimento e dire, dopo ben 45 anni, che l'esperimento e' pienamente riuscito. Tutti vivono contenti e in piena concordia, le casse dello Stato e quelle nostre personali, sono piene zeppe e il petrolio continua a scorrere. La grossa difficulta' e' fatica e' quella di doversi sempre spostare da una spiaggia all'altra e passare continuamente da un party all'altro. Ma in fondo cosi' siam fatti.

Bino

Quindi in due parole Happy End and Happy Future.

P.S. Viste le visite lunghe e continue a Tripoli dei nostri confratelli e parenti da Israele e viste le loro rimostranze, stiamo valutando l'applicazione per loro di una Legge Speciale del Ritorno. Comunque il tutto sara' fatto in base ad un'analisi approfondita ed ad una miriade di criteri molto burocratici e difficilissimi, altrimenti li deludiamo.

Daniel Mimun

Al mercato con papa'.

Uno squarcio sulla vita degli ebrei a Tripoli, anni cinquanta, in equilibrio fra arabi, italiani, greci e maltesi.

Si era in agosto e il bambino, che non aveva piu' di dodici anni, sveglia Gia' da qualche ora, stava finendo di leggere un giallo di Agatha Christie. Rigirandosi nel letto riandava mentalmente a cosa avrebbe fatto quando sarebbe arrivato al mare, verso le dieci. Il suo sogno era di potersi accodare al gruppetto di ragazzi sedicenni che andavano tutti i giorni a caccia subacquea. Ci era gia' riuscito due volte e chissa' che anche oggi non ce l'avrebbe fatta... l'ultima volta aveva imparato a tuffarsi di testa dalla barca, chissa' forse questa volta avrebbe potuto provare la maschera in apnea...

La porta della camera da letto si aprì ed il padre, vestito di tutto punto in un abito color grigio chiaro, ma con la camicia leggermente aperta sul collo e senza cravatta, lo esortò: "preparati, svelto, mi accompagni al mercato. La mamma ha bisogno sia di pesce fresco che di carne per la cena di domani sera." Non c'era appello ad una tale sentenza, si vestì presto brontolando e disse addio al mare, per quel giorno.

Per prima cosa si diressero, con l'automobile, verso il mercato di frutta e verdura, dove si trovava anche il macellaio da cui abitualmente il padre acquistava la carne.

Tripoli, Libia, anni cinquanta.

Gia' di buon mattino la temperatura toccava i quaranta gradi ed il sole batteva, implacabile, su quelle tre o quattro stradine in cui era situato quel buco di mercato.

Nulla era cambiato negli ultimi settanta o ottanta anni precedenti, spiegava il papa' al piccolino. "Guarda, anche mio nonno veniva qui e i negozi sono quasi gli stessi, qui il tempo non passa" diceva con un certo orgoglio che il ragazzino non condivideva. "Perche' non cambia niente, qui? Perche' il mercato non e' bello e pulito come quello che ho visto in quel film americano?" pensava, riandando con la mente a quel gigantesco supermercato che aveva visto al cinema, non piu' di due mesi prima.

I negozietti, si fa per dire, erano dei veri buchi incassati nelle pareti, esponevano la mercanzia sui due lati del marciapiede, lasciando uno stretto passaggio al centro della stradina, percorsa nei due sensi dai clienti, da ragazzini che trascinavano carretti pieni di frutta da consegnare a domicilio, da venditori ambulanti, da venditori d'acqua, in un pigia pigia estenuante, in quel caldo, e con quel sudore, spinti e stratonati da tutte le parti. Il ragazzino, ancorato alla mano del padre, sballottato a destra e a manca, si rendeva comunque conto come nessuno, ma proprio nessuno urtasse, neppure accidentalmente, il padre. Questi procedeva eretto, sicuro di se stesso, sorridente e completamente a suo agio in quel caos. Parlava ora con l'uno ora con l'altro, sempre in arabo, sempre cortese, parlava con la stessa gente che lo conosceva da quando lui, ragazzino, ancorato alla mano del proprio padre, aveva fatto e rifatto quello stesso percorso.

Il vero suk arabo. Dove la contrattazione e' d'obbligo. Dove un vecchio cliente deve storcere il viso almeno un paio di volte, nel sentire il prezzo e borbottare sulla qualita' della merce, anche se eccellente. Il padre era tutto preso da quella sceneggiata, tutta la contrattazione verteva su pochi millesimi o

centesimi di piastre, avrebbe lasciato di mancia molto di piu', ma era necessario comportarsi in quel modo. Il ragazzino si stupiva nel vedere come il padre sembrasse preso dalla contrattazione, come sembrasse veramente divertirsi in quel gioco e lui non capiva, compra le fragole e andiamo via, voleva dirgli, tanto cosa che te ne frega se paghi tre piastre o tre piastre e mezzo.

Nel frattempo, svoltato il terzo angolo, giunsero alla macelleria. Un macellaio ebreo che vendeva carne macellata Kashet, l'unica che il padre avrebbe comprato.

Il macellaio, scorgendoli, si rivolse immediatamente a loro. Da vero commerciante, quando riconosceva un cliente abituale sapeva istantaneamente dedicargli tutta l'attenzione, tralasciando gli altri.

Il padre comprava sempre da lui, non andava da nessun'altra parte.

Ma si informava continuamente dei prezzi, negli altri banchi, per essere al corrente dell'andamento del mercato.

Si chiamava Zaki ed era di statura media. Le braccia e le spalle erano straordinariamente sviluppate, la pelle tesa sui potenti muscoli. I capelli arruffati erano di un colore rossiccio non meglio definito, e sulla nuca portava un largo copricapo, la classica "bertela". La carnagione era rossa, forse a causa di tutta la carne che probabilmente mangiava, e gli occhi lucidi e scattanti, di colore verde slavato.

Era vestito alla foggia degli ebrei tripolini che ancora non avevano abbracciato i costumi occidentali, che vivevano ancora nella citta' vecchia, come cento anni prima. Pantaloni ampi di tela bianca, quasi da cavallerizzo, - i tipici sarual arabi - e sulla camicia scura una specie di gilet senza bottoni, probabilmente un segno nei costumi ebraici impresso dal lungo dominio turco di quelle terre.

Qui la scena era diversa. La strada era piu' larga e c'era meno folla. Due ragazzini, i figli di Zaki, continuamente muovevano delle speci di ventagli per allontanare le grosse mosche dai quarti

di carne appesi. La macelleria era antica, e a parte due celle frigorifere, nulla era cambiato li' per oltre un secolo.

Il padre ora parlava l'arabo degli ebrei tripolini: un dialetto caratterizzato da una pesante calata, misto a parole ebraiche e italiane, infarcito di espressioni antiche. Un dialetto maturato in oltre mille anni di permanenza della comunita' ebraica in quella terra musulmana.

I mosconi, verdi e marroni, gonfi e disgustosi, ronzavano continuamente. Il caldo era insopportabile. L'acre odore della carne fresca appesa gli dava quasi allo stomaco.

La sosta dal macellaio durava almeno un'ora per finire nel solito modo: due garzoni che trascinavano le sporte di vimini intrecciate - le chiamavano coffe, li', in quella ex colonia italiana - colme di carne e le sistemavano nel portabagagli dell'automobile.

Dopo l'acquisto della carne si dirigevano verso la parte opposta della citta', al mercato comunale, chiuso, per comprare il pesce fresco.

Era questo un tipico mercato comunale, simile ai tanti mercati cosi' frequenti nel meridione d'Italia. Era stato costruito nei primi anni della colonizzazione di quella terra insospitata, allorché gli italiani, anziché sfruttare le colonie a beneficio della madrepatria, investivano capitali enormi nelle strutture di nuove citta'.

Il mercato era stracolmo di pesce fresco. Ceste piene di branzini, dentici reali, cernie di scoglio e cernie di mare aperto,

miriadi di pesci piccoli, scorfani, sardine, cavalli e poi raje, tonno, pesce azzurro e palamite e cefali, tutto il pesce insomma che il mare così generosamente forniva in quei lontani anni cinquanta, era esposto su cumuli di ghiaccio. Sembrava essere giunti in un altro mondo.

L'odore del pesce fresco era molto acuto, inebriante per il bambino, era per lui un profumo intenso, attraverso il quale sentiva il mare blu e verde agitarsi, le onde infrangersi sulla scogliera.

I pescivendoli riconoscevano il padre, che misteriosamente sapeva sempre farsi rispettare da tutti, in quella citta', e lo salutavano con ossequio. Qui si parlava italiano, o meglio: qui si parlava solo in siciliano.

Piaceva quel posto, al bambino. Prima di tutto il pesce fresco gli ispirava allegria e buonumore, quando vedeva una bella cernia quasi viva di un paio di chili sognava sempre di poterne pescare una simile col fucile subacqueo che intendeva farsi regalare al prossimo compleanno.

I pescatori erano uomini duri, il viso tagliato con l'accetta, di poche parole, all'apparenza bruschi e scostanti, ma in realta' molto dolci e riuscivano a trasmettere al bambino una sensazione di calore e simpatia.

Nessuno li' si sarebbe mai permesso di dargli un pizzicotto o carezzargli fastidiosamente il viso con le mani piene di squame, e il ragazzino sapeva

di essere ben voluto, quella era gente semplice e schietta. Ognuno aveva una parola per lui, e amava quel posto.

Aveva imparato già da qualche anno a riconoscere il pesce fresco, gli bastava una occhiata per bisbigliare al padre, "papa', prendi quel branzino, non vedi che non può avere più di tre ore, dai prendilo, e' il più fresco di tutto il banco" e non sbagliava mai, e forse per questo motivo i pescatori gli volevano bene. Turi, che usciva tutte le sere con due marinai, gli aveva proposto di portarlo con se', una notte a pesca in mare aperto, ma il padre non aveva ancora acconsentito: "sei troppo piccolo, potrai andare solo quando sarai capace di nuotare in mare di notte, e devi aspettare ancora un paio d'anni" era l'inevitabile risposta. Ma oramai sapeva, aveva capito, che la prossima settimana sarebbe uscito con loro. Tutta la notte in mare, il padre lo avrebbe mandato con Con un suo ex dipendente, un giovanotto, un giovanotto che faceva il trasportatore, un appassionato di pesca e figlio di pescatori trapanesi.

Poi finalmente a casa, a scaricare tutta la spesa ed era quasi mezzogiorno. Addio mare. Per quel giorno niente mare verde, con gli scogli emergenti a quattro o cinquecento metri dalla riva, da dove ci si poteva tuffare in pozze trasparenti e profondissime, poiché quel giorno avrebbe accompagnato il padre in ufficio.

suk el turk

Meir El Saiegh
(israele)

Chrafa u la mush chrafa

La Strana Storia Delle Sorelle Vaturi

Le sorelle Ghita e Perla Vaturi (nomi fittizi), erano due zitelle di oltre cinquant'anni che vivevano insieme a Bengasi in un appartamento che avevano ereditato dai genitori, situato in via Omar El Muchtar, vicino alla Piazza Municipio.

Non c'era nessuno nella comunità Ebraica che non conoscesse la loro strana storia.

Se la cavavano facendo piccoli lavori di sartoria e di ricamo, e di tanto in tanto anche qualche lavoro di stiro, e con la sommetta ricavata dalla vendita del negozio di spezie nel Suk Eddalam ereditato dal padre, si poteva dire che vivevano abbastanza bene.

Ghita era la più anziana, una donnetta piccola, rinsecchita, bruna, con nere minacciose sopracciglia e i capelli tirati come fil di ferro.

Perla aveva due anni di meno e somigliava moltissimo alla sorella, tranne che era un po' più alta e più angolosa.

Vestivano entrambe in modo identico, con le stesse scarpe nere, lunghe calze di cotone pure nere, e stessi abiti sempre neri, con un sottile tocco di bianco al collo.

Entrambe avevano la stessa espressione, quell'aria smorta e vagamente ostile che di solito sembra impegnare le facce delle donne nubili e anziane, costrette dalle circostanze a vivere troppo insieme.

Erano più di dodici anni che non si rivolgevano la parola, questa straordinaria circostanza potrà sembrare incredibile, ma è vera, e si era determinata per la ragione più semplice e più stupida che sia dato da immaginare.

Si era determinata a causa di Fufi, il loro bellissimo gatto fulvo che entrambe amavano.

Ogni sera si assumevano a turno il compito di riportarlo dal piccolo cortile al pian terreno dove giocava di solito. "Fufi! Fufi! vieni qui!" chiamava Ghita una sera.

E la sera dopo era compito di Perla a chiamarlo e riportarlo a casa.

Tutto procedette con la regolarità di un orologio fino alla sera fatale di dodici anni prima.

Quella volta Ghita alzando gli occhi dal lavoro di ricamo chiese: "Perla, perché non hai ancora chiamato Fufi?"

Al che Perla senza rancore, rispose: "Perché non tocca a me, io l'ho chiamato ieri sera."

"Ma no" ribatte Ghita "L'ho chiamato io, ieri sera."

"No che non l'hai chiamato tu?"

"Sì" che l'ho chiamato io", e così via. Poi persero entrambe la pazienza, litigarono, si alzarono, e se ne andarono a letto.

Nessuna delle due chiamò il gatto.

La mattina dopo Fufi risultò smarrito, non solo, ma smarrito senza che si riuscisse a ritrovarlo.

E quando apparve chiaro che Fufi era scomparso per sempre, Ghita e Perla dopo un aspro litigio, smisero del tutto a parlarsi.

Pero siccome era impossibile per due persone vivere insieme senza parlarsi del tutto, le sorelle Vaturi trovarono un modo originale per contattarsi senza rivolgersi la parola: si scambiavano bigliettini che scrivevano in un Italiano zoppicante.

Un giorno Ghita, tornando dal pescivendolo noto sul tavolo un bigliettino scritto a matita dalla sorella, c'era scritto: "Sono malata, ti prego manda a chiamare il dottore".

Ghita un po' impensierita mandò a chiamare il dottor Leventakis, un medico Greco conosciuto all'epoca da tutti a Bengasi.

Al dottore bastarono cinque minuti per rendersi conto che aveva l'influenza, e che la forma della malattia sarebbe stata alquanto seria. La pelle era arida, la temperatura alta, il polso affrettato, e dall'esame stetoscopico si udiva un crepitio sospetto alla base dei polmoni. "Avete l'influenza" le disse "Ce' un

epidemia in giro, avrete bisogno di cure, se avrete fortuna, ve la caverete in una decina di giorni"

"Mi curerà mia sorella dottore," rispose Perla, "sara' senza dubbio un infermiera buona a nulla, ma non ha importanza, l'ho sopportata quando ero sana, e riuscirò a sopportarla ora che sono malata".

Il dottore che pure lui aveva sentito della strana storia delle due sorelle, non ribatte, uscì verso il salotto e si rivolse a Ghita, "Vostra sorella ha l'influenza". "L'influenza? tutto qui? bene bene! Perla ha sempre avuto la mania di essere malata".

"Ma non capite?" esclamo' aspro il dottore, "vostra sorella e' malata sul serio. Prima di ristabilirsi stara' peggio, molto peggio, questa influenza non e' uno scherzo, avra' bisogno di essere curata, e bene"

Ghita fece un lieve ironico gesto "Posso curarla come si deve, ma temo che sara' una pessima malata. E' cocciuta, sapete dottore, cocciuta e litigiosa per giunta, ma poiché l'ho sopportata quando stava bene, riuscirò a sopportarla ora che e' malata".

"Non voglio immischiarmi nei vostri problemi personali," rispose il dottore, "vi spieghero' cosa dovete fare".

Infine dopo essersi accertato che le sue istruzioni erano state ben capite, se ne andò.

E così Ghita comincio' a fare da infermiera a sua sorella.

La malattia di Perla non era giunta allo stadio acuto, e i biglietti passavano dall'una all'altra sorella a ritmo serrato. Appoggiata sui cuscini l'inferma scribacchiava: "Questa sera fammi un brodino di pollo per favore", e l'infermiera con volto arcigno segnava più sotto sul biglietto: "Benissimo ma prima devi prendere la medicina." Ridicolo inutile dirlo, ma ridicole o no, le abitudini protratesi per dodici anni sono difficili a spezzarsi.

Sul tardo del secondo pomeriggio, Perla era peggiorata, molto peggiorata,

aveva la febbre alta, le gote in fiamme e scivolava in un lieve delirio. Erano tutte assurdità quello che farfugliava, frammenti di parole e di frasi senza senso.

Ma a un tratto, nel bel mezzo di quella confusa incoerenza, ella parlò, parlò rivolgendosi alla sorella.

Nitide risuonarono le sue parole "Ho tanta sete Ghita, ti prego dammi da bere!".

Ghita trasalì come trafitta da una lancia, Perla le aveva rivolto la parola! dopo tutti quegli anni... Ghita le aveva parlato per prima.

Un fremito le passo' sul viso, in tutto il corpo.

Si premette la mano sul cuore, poi lancio' un grido "Sì Perla sì... ti darò da bere, guarda ecco qui..." e si precipitò verso il letto, sostenne con il braccio il capo della sorella, e le avvicinò il bicchiere alle labbra.

Il suono della voce di Ghita parve riscuotere Perla dalla sua incoscienza, ella guardò la sorella e sorrise. Questo bastò perché Ghita scoppiasse in singhiozzi che le laceravano e squassavano il magro petto.

"Mi dispiace Perla sono desolata, e' tutta colpa mia, e per una sciocchezza oltretutto."

"Forse la colpa fu mia" sussurro' Perla "forse toccava a me chiamarlo".

"No, no" singhiozzo' Ghita, "sono certa che fu colpa mia".

Quella sera il dottor Leventakis, venuto a visitare la paziente, trovò Ghita ad aspettarlo in salotto.

Ogni esasperazione arcigna era scomparsa dal viso di lei, e al suo posto si leggeva ora un'ansia sincera.

"Dottore" disse "mia sorella si e' aggravata, pensate forse...pensate che non si ristabilirà?"

"Penso che riuscirà a cavarsela, con una buona dose di fortuna, sapete"

"Deve guarire!" disse quasi gridando Ghita "ma non capite dottore? abbiamo fatto pace, questa sera mi ha rivolto la parola", e scoppio' in lacrime.

Nonostante tutto il dottore era commosso, toccato da quelle lacrime. "Faro' del mio meglio" disse il dottore, ma non fu una cosa facile. I giorni passavano e Perla era in preda a un continuo alzarsi e abbassarsi della temperatura, il polso batteva sempre più debole, e le forze le venivano meno a poco a poco.

L'infezione ne devastava l'organismo. Sembrava sul punto di essere colpita dalla polmonite, e questa sarebbe la fine di tutto.

Ma Perla era una donna robusta, resisteva con coraggiosa ostinazione. Ghita la curava con devozione, viziandola, circondandola di premure, accontentandola in tutto con la massima tenerezza.

Infine giunse il momento della ricompensa per le cure e i sacrifici di Ghita.

Quattordici giorni dopo i primi sintomi della malattia il dottor Leventakis, fu in grado di asserire che Perla era ormai fuori pericolo.

A questa notizia Ghita si lascio' cadere sulla sedia scoppiando in singhiozzi. Era spossata dall'ansia e dalla mancanza di sonno. Da quel momento Perla progredì rapidamente verso la guarigione.

La convalescenza fu straordinariamente rapida.

Dopo quindici giorni era in grado di passeggiare giù al pianterreno, e dopo una settimana, Il dottor Leventakis annuncio' che Perla era quasi completamente guarita. Disse che sarebbe ripassato fra una settimana per un'ultima visita, e se ne andò.

"E' un bravo dottore" disse Perla alla sorella, "davvero simpatico ma la svolta per la mia guarigione ha avuto luogo quando tu mi hai rivolto la parola, vedi Ghita, il solo pensiero che tu avessi ceduto, parlandomi per prima con tanto affetto...per quanto malvagia io fossi stata...beh, mi sono sentita riavere."

Ghita si raddrizzò sul divano, le gote accese da un lieve rossore "Ma che vai dicendo mia cara? sei stata tu a parlarmi per prima, -Dammi da bere- mi hai detto come e' vero che io sto parlando in questo momento".

"No, no", Perla scrollo' il capo, "ricordo benissimo come e' stato, ti sei avvicinata al mio capezzale, e con occhi pieni di lacrime hai detto -E' stata tutta colpa mia Perla cara, sono stata io la causa di tutto cio' che e' accaduto-"

"Cosa??" scatto Ghita irrigidendosi in tutto il corpo.

"Proprio così" ridacchio Perla "e hai detto persino che il torto e' sempre stato tuo, -toccava a me- hai detto -toccava a me chiamare il gatto-"

"Non e' vero" grido' Ghita.

"Eh, che cosa ti prende?" esclamo' Perla imporporandosi in viso.

"Non e' vero" ripete' con astio Ghita "tu stessa, proprio tu, hai detto di esserti sbagliata. Hai ammesso che toccava a te chiamare il gatto."

"Non mi sono mai sognata di dire una cosa simile"

"Sì che l'hai detta"

"Non e' vero. Non toccava a me chiamare il gatto"

"Toccava a te"

"Non mi toccava per niente!"

La discussione si accalorò sempre e sempre più fino all'amara, inevitabile conclusione.

E così quando dopo una settimana il dottor Leventakis tornò per un'ultima visita alla paziente, il silenzio separava una volta di più le sorelle Vaturi. Ghita e Perla si passavano biglietti proprio come avevano fatto per dodici anni.

Personaggi e fatti di questo racconto sono puramente immaginari.

GERMOGLI 15

Pubblicazione trimestrale dell'organizzazione mondiale degli ebrei di Libia

I germogli appaiono sulla terra, il tempo dell'usignolo e' giunto, e nel nostro paese si ode la voce della tortora

תאריך 4 תר"ע 48